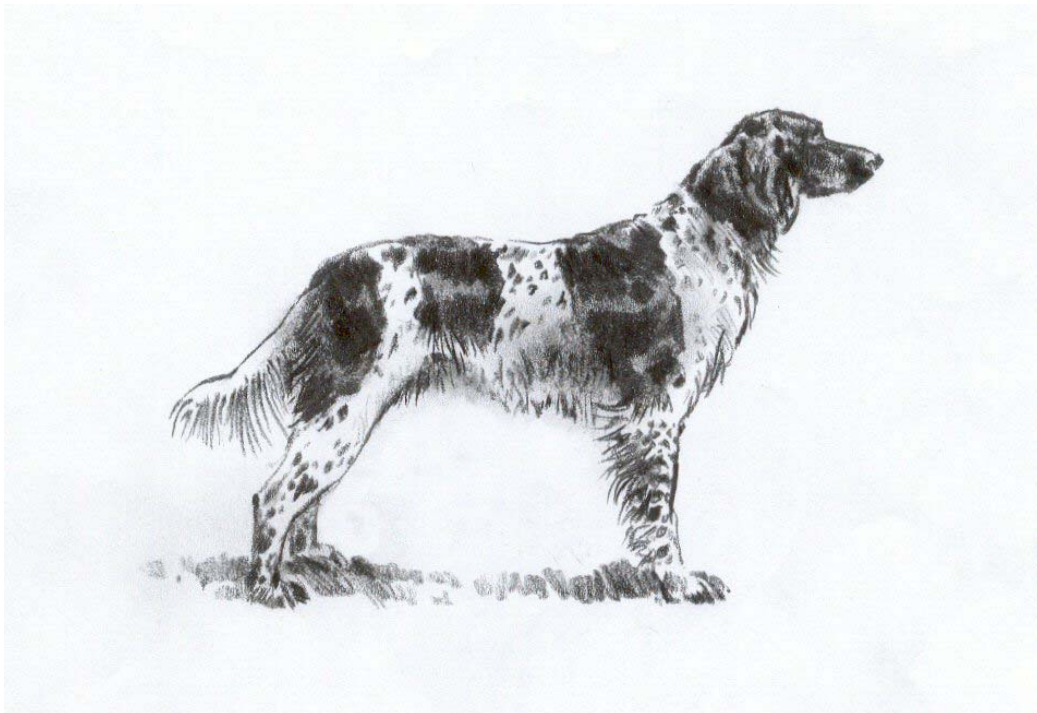

**Saksanseisojakerho r.y.
Jalostustoimikunta**

**JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA
1.1.2006-31.12.2010
ISOMÜNSTERINSEISOJA
313**

Tämä jalostuksen tavoiteohjelma on laaja tietopaketti käsittelemästään rodusta kaikkien rodun harrastajien ja rodusta kiinnostuneiden käyttöön. Tavoiteohjelma on laadittu Suomen Kennelliitto r.y.:n jalostustieteellisen toimikunnan mallirungon ja siihen liittyvien ohjeiden pohjalta. Jalostuksen tavoiteohjelma on käsitelty Saksanseisojakerho r.y.:n vuosikokouksessa 2005, mistä on hyvissä ajoin tiedotettu rotujärjestön jäseniä jäsenjulkaisu Saksanseisoja –lehden joulukuun 2004 numerossa sekä rotujärjestön internet-sivuilla. Tämän jälkeen jalostuksen tavoiteohjelma on ollut rotujärjestön internet-sivuilla: www.saksanseisojakerho.fi kaikkien rodusta kiinnostuneiden tutustuttavana ja kommentoitavana hyvissä ajoin ennen vuosikokousta 2005. Vuosikokouksen roturyhmäkokouksessa tavoiteohjelma on käyty läpi ja Saksanseisojakerho r.y.:n vuosikokouksessa 10.4.2005 hyväksytty jäsenistöltä tulleen palautteen mukaisesti muokattuna.

Suomen Kennelliitto r.y.:n jalostustieteellisen toimikunnan hyväksymisen jälkeen tämä jalostuksen tavoiteohjelma on voimassa 1.1.2006 alkaneen PEVISA-kauden, minkä jälkeen tavoiteohjelma jälleen päivitetään.

Jalostuksen tavoiteohjelma on luettavissa ja tulostettavissa Saksanseisojakerho r.y.:n internet –sivuilta (www.saksanseisojakerho.fi => isomünsterinseisoja) ja saatavissa myös tavoiteohjelman kokoajilta pyydettäessä.

Koonnut ja saadun palautteen mukaisesti muokannut: Erja Nummi ja Elina Lustig

Kannen piirros: Seppo Polameri

SISÄLLYSLUETTELO

1. YHTEENVETO
2. RODUN TAUSTA
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA
4. NYKYTILANNE
 - 4.1. POPULAATION KOKO JA RAKENNE
 - 4.1.1. Rekisteröinnit ja kannan kehittyminen Suomessa
 - 4.1.2. Koirien jalostuskäyttö ja kannan geneettinen rakenne
 - 4.1.3. Kanta muissa maissa
 - 4.2. KÄYTTÖMINAISUUDET
 - 4.2.1. Nykyinen käyttötarkoitus
 - 4.2.2. Käyttökokeet Suomessa
 - 4.2.2.1. Kanakoirien erikoiskokeet (KAER)
 - 4.2.2.2. Isomünsterinseisojien KAER-kokeisiin osallistuminen
 - 4.2.3. Käyttökokeet Saksassa
 - 4.2.3.1. VJP
 - 4.2.3.2. HZP
 - 4.2.3.3. VGP
 - 4.2.4. Tilastotietoja isomünsterinseisojien koesuorituksista Saksassa
 - 4.3. LUONNE
 - 4.4. TERVEYS
 - 4.4.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet: lonkkaniveldysplasia
 - 4.4.2. Muut Suomessa rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat
 - 4.5. ULKOMUOTO
 - 4.5.1. Voimassa oleva rotumääritelmä
5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA STRATEGIAT
 - 6.1. Visio
 - 6.2. Rodun tavoitteet ja strategia
 - 6.2.1. Kannan kehittymisen tavoitteet
 - 6.2.2. Populaation kokonaistila ja rakenne
 - 6.2.3. Käyttöominaisuudet
 - 6.2.4. Terveys
 - 6.2.5. Luonne
 - 6.2.6. Ulkomuoto
 - 6.3. Uhat ja mahdollisuudet
 - 6.4. Varautuminen ongelmiin
 - 6.5. Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi
7. TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA
8. LÄHTEET
9. LIITTEET

1. YHTEENVETO

Isomünsterinseisoja on itse asiassa pitkäkarvainen saksanseisoja mustavalkoisessa asussa. Kun vanhasta keskieurooppalaisesta pitkäkarvaisesta lintukoiratyyppistä alettiin 1870-luvun lopulla jalostaa pitkäkarvaista saksanseisojaa, rotumääritelmään ei alkuaikojen aprikoinnin jälkeen hyväksytty mustaa väriä. Osa kasvattajista halusi kuitenkin säilyttää vanhan, etenkin Luoteis-Saksassa Münsterin liepeillä kukoistaneen kannan, sillä mustavalkoiset olivat yhtä hyviä metsästyskoiria kuin ruskeankirjavat pentuesisarensakin.

Isomünsterinseisoja on yhä harvinainen rotu ja kamppailee suppean jalostuspohjansa aiheuttamien ongelmien kanssa. Alkuperämaassa syntyy vuosittain 300–400 pentua. Pohjoismaihin rotu saapui 1970–1980-luvuilla ja Suomeen ensimmäinen isomünsterinseisoja tuotiin 1989. Kanan kokonaismäärä on edelleen alle 100 koiraa.

Rodun kasvatusta Suomessa on toistaiseksi ollut vähäistä, maassamme on kasvatettu vuoden 2004 loppuun mennessä vasta kuusi pentuetta. Suomalaisesta kannasta lähes puolet ovat keskenään lähisukua, joten vain kannan geenipohjan laajentaminen edelleen mahdollistaa kasvatustyön Suomessa.

Isomünsterinseisoja on sitkeä metsästyskoira, jonka vahvuusalueeksi rotumääritelmä nimeää laukauksenjälkeisen työskentelyn. Se on taitava pienriistakoira, luotettava seisoja ja pitkäjännitteinen noutaja ja jäljittäjä. Vesi on sille mieluisa elementti ja petoeläinterävyys usein synnynnäinen. Palavaan riistaintoon yhdistyvät hyvät perhekoiraominaisuudet. Koirat ovat eloisia, oppivaisia ja kiintyvät syvästi omiin ihmisiinsä.

Rodun ongelmana on ollut lonkkaniveldysplasia, joskin tilanne on viime vuosien aikana rekisteröidyillä koirilla parantunut. Kanan kasvaessa on esille tullut uusia vikoja ja sairauksia, esim. polven ristisiteiden katkeamiset ja munuaisviat.

Isomünsterinseisoja ei ole nk. helppo rotu ja kasvattajia tulisikin saada motivoituneemmaksi rodun todelliseen parantamiseen eli jalostusyksilöiden tason nostamiseen. Koirille on haettava näytöt kokeista ja näyttelyistä, jolloin myös rodulle tyypillinen luonne tulee testatuksi. Rodun tunnettuutta on lisättävä ja siitä kiinnostuneita on valistettava paremmin tämän rotuisen koiran oikeasta käyttötarkoituksesta ja käsittely/pitotavasta.

Rotujärjestön tavoitteena on säilyttää rotu metsästyskäyttökoirana, pyrkiä edistämään käyttökoetoimintaa, kehittää koirien koulutusta yhdessä alueyhdistysten kanssa sekä tiedottaa jäsenistöään käyttökoirien jalostukseen ja metsästyskäyttöön liittyvissä asioissa.

2. RODUN TAUSTA

Kynologi Friedrich Jungklaus sijoitti pitkäkarvaisen seisijan rotujaossa kanakoiriin (Hühnerhund). Pitkäkarvainen seisoja polveutuu tohtori Fitzingerin mukaan suuresta silkkikoirasta (Grosser Seidenhund, canis extrarios major).

Kun suuren kansainvaelluksen jälkeen heimot alkoivat asettua aloilleen ja peltoja alettiin viljellä ja metsät hakattiin, metsästys muuttui. Villisika- ja karhujahti muuttui haukkametsästykseksi, ajometsästykseksi ja järjestetyiksi jahdeiksi (900–1400-luvuilla). Ajometsästykseen tarvittiin jälkeä seuraavia, nopeita, ääntä antavia koiria (ajokoiria eli brackeja). Haukkametsästykseen taas tarvittiin ”lintukoira” (Vogelhund), jota kutsuttiin myös haukkakoiraksi (Habichtshund). Nämä olivat enimmäkseen pitkäkarvaisia, yleensä valkokirjavia koiria, joista nykyiset pitkäkarvaiset seisijat polveutuvat. Niiden koko ja väri vaihtelivat. Myöhemmin niitä kutsuttiin nimillä ”Hühnerhund” tai ”Wasserhund”. 1600-luvulta lähtien ne tunnettiin nimellä ”Wasser- oder Fasanenhund”, vesi- tai fasaanikoira. Ajokoiran ja seisijan välimuotoja alkoi tutkijoiden mukaan esiintyä noin 1300-luvulta lähtien.

Kun maanviljely yleistyi edelleen, metsästys alkoi siirtyä pelloille. Alettiin metsästää peltolintuja. Kun ampuma-aseet sittemmin kehittyivät, muuttui metsästys jälleen. Monipuolisesti käytettävä seisoja alkoi olla yhä useammin metsästykseen oikeutettujen

“korkea-arvoisten herrojen” metsästystoveri. He pitivät ja kasvattivat nykyisten seisojiemme esi-isiä kartanoidensa metsästysmajoilla 1800-luvun puoliväliin asti.

Vuonna 1848 Saksaan tuli yleinen metsästysoikeus ja ruhtinaiden yksinoikeudet metsästysmaihin poistettiin. Niinpä metsästysmajakasvatus meni rajusti taaksepäin. Vasta vuoden 1870 paikkeilla metsästystä alettiin organisoida ja perustaa myös metsästyskoirajärjestöjä.

Vuosien 1848 ja 1870 välillä kasvatettiin melko villisti ja risteytettiin koiria innokkaasti puolin ja toisin. Vanhaan kantaan risteytettiin etenkin englanninsettereitä ja pointtereita, jotta saataisiin aikaan monipuolinen metsästyskoira. Tavoite ei kuitenkaan täytynyt. Niinpä 1870-luvulta lähtien alettiin perustaa yksittäisten saksalaisten metsästyskoirakantojen kasvattamiseen pyrkiviä rotujärjestöjä.

Vuonna 1878 pidettiin Frankfurtissa ensimmäinen päämäärätietoinen koiranäyttely. Siellä tehtyjen päätösten perusteella vuotta myöhemmin Hannoverin näyttelyssä esitettiin rotuina pitkäkarvainen saksanseisoja (Deutsch-Langhaar) ja lyhytkarvainen saksanseisoja (Deutsch-Kurzhaar). Esillä olivat rotujen parhaat yksilöt sekä kummankin rotumääritelmä. Valitettavasti pitkäkarvaisen saksanseisojan rotumääritelmää laadittaessa kiellettiin musta väri (toisin sanoen yksivärisen musta tai mustavalkoinen), koska näiden väritysten oletettiin viittaavan newfoundlandinkoiran, irlanninsetterin tai gordoninsetterin kanssa tehtyihin risteytyksiin.

Pitkäkarvaiselle saksanseisojalle perustettiin kaksi järjestöä, Verein Deutsch-Langhaar ja Club Langhaar. Ensin mainitun rotukirjaan hyväksyttiin aluksi musta väri, joskin vain muutama musta tai musta-valkoinen koira rekisteröitiin. Mikään niistä ei ilmeisesti jatkanut sukua, ainakaan virallisesti. 6.2.1908 Verein DL sulki taas mustan värin jalostuksesta. 1920-luvun ja 1930-luvun taitteessa yritettiin turhaan saada ”vanha saksalainen musta väri” taas luvalliseksi myös pitkäkarvaiselle, niin kuin se sittemmin sallittiin lyhytkarvaiselle saksanseisojalle ja myöhemmin myös karkeakarvaiselle saksanseisojalle.

Mustan värin sulkeminen lienee Hegewaldin ja Oberländerin aikaansaannosta, he kun levittivät käsitystä valkoisenkirjavista ja yksivärisen mustista koirista ”lyhtyinä”. Metsästyskoiran pitäisi olla huomaamaton, tumma väriltään, jotta ”valppaan riistan ja vielä valppaamman salametsästäjän terävä katse eivät sitä tavoittaisi”.

Oberländerin mukaan pentueiden ”lyhtyjä” ei pitäisi jättää kasvamaan. Siitä seurasi, että kaikki vaaleat ja mustat koirat etenkin saksanseisojien pentueissa tapettiin. Se ei ollut monen asiantuntijan mielestä käyttökoirakasvatuksessa mielekästä, koska sillä tavalla menetettiin hyvää jalostuspohjaa. Valkoisen ja mustan värin hävittämisen myötä myös muun kannan pigmentti heikkeni ja niillä alkoi olla vaaleampia silmiä.

A.E. Westmark todisti Hinkelin pitkäkarvaista saksanseisoojaa käsittelevässä kirjassa, että musta tai musta-valkea väritys eivät missään tapauksessa olleet tulos newfoundlandinkoira- tai irlannin- tai gordoninsetteriristeytyksistä. On kiistatonta, että alun alkaen ruskeiden ja ruskeavalkoisten pitkäkarvaisten seisojien rinnalla Saksan alueella kasvatettiin myös mustia ja musta-valkoisia.

Kuten aiemmin mainittiin, englantilaisia kanakoiria risteytettiin saksalaiseen kantaan 1800-luvun loppupuolella, mutta myös Ranskassa risteytettiin omia ajokoirarotuja espanjalaisten pointtereiden kanssa ja saatiin aikaan erinomaisia seisojia. Niiden verta virtaa barbetin ja korthalsingriffonin myötä yhä saksalaisissa karkeakarvaisissa seisojissa. Joidenkin tutkijoiden mielestä myös iso- ja pienimünsterinseisojan kehityksessä ranskalaisilla spanieliroduilla on ollut oma roolinsa.

Myös Edmund Löns (1922) totesi, että pienimünsterinseisoja (ja siten myös kaikki muut pitkäkarvaiset saksalaiset seisijat) on vain yksi jäsen suuressa pitkäkarvaisten kanakoirien perheessä, joita Belgiassa ja Ranskassa kutsutaan epagneul-nimellä. Lönsin mukaan isomünsterinseisoja polveutuu Borkenin alueelta peräisin olleiden musta-valkeiden ja päistärikköjen Heidewachteiden ja pitkäkarvaisten seisojien välisistä risteytyksistä.

Niin tai näin, siitä ei ole epäilystäkään, että isomünsterinseisoja polveutuu vanhoista pitkäkarvaisista lintukoirista, kanakoirista, haukkakoirista, ja että niitä esiintyi myös mustana ja mustavalkoisena jo kauan ennen pitkäkarvaisen saksanseisojan rotumäärittelyn laatimista. Sen toteaa myös Löns, joka sanoo "että Burgsteinfurtissa ja sen ympäristössä on aina ollut kaksi täysin samanlaista, vain kokonsa ja polveutumisen perusteella toisistaan eroavaa kantaa, joita oli myös mustapäistärikköjä ja joita kutsuttiin kotiseutunsa mukaan benthaiminkoiriksi" (Löns 1929).

Musta ja musta-valkoinen väri kiellettiin, mutta mustavalkoisia pitkäkarvaisia seisoja kasvatettiin pienimuotoisesti ja etenkin niillä metsästettiin.

Vuonna 1919 mustavalkoisten uskolliset harrastajat perustivat lopulta Halternissa rodun puhdasrotuiseen kasvatukseen pyrkivän yhdistyksen "Verein für die Zucht des langhaarigen grossen schwarz-weißen Münsterländer Vorstehhundes".

Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi tuli jo kauan pitkäkarvaisia saksanseisoja harrastanut tehtailija Hermann Nagel Herford-Engeristä. Sihteeriksi valittiin opettaja A.E. Westmark Recklinghausenista.

Ensi töiksi piti kerätä vielä jäljellä olevat mustavalkoiset kokoon, ennen kuin niillä saatettiin ruveta harrastamaan puhdasrotuista kasvatusta. Etenkin Münsterlandin länsiosissa niitä vielä oli. Muun muassa metsästäjäperhe vorm Walde metsästi mustavalkoisilla, ja heidän mukaansa on saanut nimensä rodun vuosittainen pääjalostuskoe.

Vasta perustettu yhdistys laati seuraavaksi "Urlisten", alkuluettelon, kaikista niistä koirista, jotka olivat peräisin mustavalkoisista vanhemmista. Pankinjohtaja Lewing Halternista alkoi pitää niistä kirjaa.

Urlisteen saatiin kokoon 83 isomünsterinseisojaa. Ensimmäinen, nro 1, oli Boncoeur i Treff e Jena, kasv. Stenig, om. Hubbert. Viimeisenä oli nro 84 (43 jäi välistä), Juno-Heiden i Peter-Westenborken e Cora-Heiden. Urlisteen kuuluvien koirien jälkeläiset pääsivät Zuchtbuch Grosse Münsterländeriin, roturekisteriin, edellyttäen, että ne olivat oikean värisiä ja vähintään 10 kuukauden iässä olivat saaneet ulkomuodosta arvosanan 'hyvä'.

Urliste suljettiin ja rekisteri perustettiin vuonna 1922, mutta jo sitä ennen aloitettiin yhdistyselämä ja koetoiminta.

16.10.1921 pidettiin Halternissa ensimmäinen erikoisnäyttely isomünsterinseisojille. Arvosteltavana oli 22 koiraa. Ensimmäinen nuorten koirien koe pidettiin 8.4.1922 Harlessa Coesfeldin lähellä. Siellä jaettiin kolme toista palkintoa ja kolme kolmatta palkintoa. 29.6.1922 osallistui 21 isomünsterinseisojaa näyttelyyn Münsterissä.

Samana päivänä Delegierten-Commission hyväksyi isomünsterinseisojan viralliseksi roduksi.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

isomünsterinseisoja kuuluu mannermaisten seisojarotujen yhteisen rotujärjestön, Saksanseisojakerho r.y.:n alaisuuteen. Saksanseisojakerho on perustettu vuonna 1943, jolloin yhdistyksen jäseniksi ilmoitautui 27 saksanseisojen harrastajaa. Tällä hetkellä Suomen Kennelliittoon kuuluvassa rotujärjestössä on noin 2400 jäsentä.

Aluksi rotujärjestön edustamat koirat olivat vain lyhyt- ja karkeakarvaisia saksanseisoja, mutta nyt valikoimaan kuuluu jo 20 erilaista mannermaista seisojarotua tai rotumuunnosta, joihin rekisteröidään vuosittain 600 - 800 uutta pentua.

Saksanseisojakerhon tarkoitus on ylläpitää ja kehittää mannermaisia seisovia lintukoiria metsästyksen monitoimikoirina sekä edistää kanakoiraharrastusta Suomessa. Tähän kerho pyrkii järjestämällä roduilleen näyttelyitä, katselmuksia sekä kanakoirien erikoiskokeita

(KAER) ja kilpailuja, julkaisemalla opaskirjoja ja neljästi vuodessa ilmestyvää Saksanseisoja-lehteä sekä näyttely- ja koetulokset sisältävää vuosikirjaa. Kerho myös vaalii ja ohjaa edustamiensa rotujen rodunjalostusta sekä pyrkii kaikin keinoin torjumaan koirien terveydentilaa mahdollisesti perinnöllisiä vikoja ja muita eläinsairauksia sekä tiedottamaan niistä jäsenilleen.

Saksanseisojakerhon hallituksessa on 7 jäsentä ja sihteeri. Lisäksi kerhon toimintaa ohjaavat toimikunnat: jalostustoimikunta, ulkomuototoimikunta, koetoimikunta ja tietojenkäsittelytoimikunta. Kerhon toimihenkilöihin kuuluvat myös päätoimittaja, jäsenihteeri, myyntisihteeri, vuosikirjan päätoimittaja ja kotisivujen vastuuhenkilö.

Saksanseisojakerhon jalostustoimikunnassa on 9 jäsentä. Jalostusneuvojat valitsee Saksanseisojakerhon vuosikokous. Valtarotujen, lyhytkarvaisen ja karkeakarvaisen saksanseisojan jalostusneuvonta työllistää suurimman osan toimikunnan jäsenistä: lk-saksanseisojan jalostusneuvonnasta vastaa 3 henkilöä ja kk-saksanseisojan jalostusneuvonnasta 3 henkilöä. Bretonien jalostusneuvonnasta vastaa 1 henkilö, münsterinseisojien sekä pitkäkarvaisen saksanseisojan jalostusneuvonnasta vastaa 1 henkilö ja muiden jäljelle jäävien rotujen jalostusneuvonnasta vastaa 1 henkilö. Saksanseisojakerhon sääntöjen mukaan rotu saa oman jalostusneuvojan, kun rekisteröityjen pentujen määrä ylittää 50 pentua/vuosi. Pienempien, mutta Suomeen jo vakiintuneiden rotujen (pitkäkarvainen saksanseisoja, unkarinvizslat, korthalsingriffoni, bracco italiano, spinone, weimarinseisoja ja stabyhoun) pentuvälityksestä ja rotutietouden jakamisesta vastaa jalostustoimikunnan kullekin rodulle valitsema pentuvälittäjä.

Saksanseisojakerhon jalostustoimikunta määrittelee jalostuksen tavoitteet ja seuraa rotujemme tilaa. Toimikunta ohjaa jalostuksen suunnittelua antamalla lausuntoja ja suosituksia jalostusyhdistelmistä sekä hoitaa pentuvälitystä. Toimikunta pitää yllä jalostusrekisteriä jalostukseen sopiviksi katsotuista koirista. Jalostustoimikunta on mukana järjestelmässä jokavuotista nuorten koirien ikäluokkakatselmusta Junkkaria, vuosikokouksen tai erikoisnäyttelyn yhteydessä järjestettäviä jalostusaiheisia luentopäiviä sekä vastaa joka toinen vuosi pidettävän jalostusuroskatselmuksen järjestelyistä.

4. NYKYTILANNE

4.1.1. Rekisteröinnit ja kannan kehittyminen Suomessa

Vielä 20 vuotta sitten isomünsterinseisoja oli Suomessa tuntematon, ja harvinainen se on vieläkin: maassamme on n. seitsemänkymmentä rodun edustajaa. Ensimmäinen saapui Norjasta vuonna 1989. Monesti rotu kiinnostaa ulkonäkönsä ja harvinaisuutensa perusteella sellaisiakin ihmisiä, joiden ei tällaista työmyyrää kannattaisi ajatellakaan. Onneksi tietoisuus rodusta metsästyskoirana on lisääntynyt.

Isomünsterinseisoja on yhä harvinainen rotu ja sen jalostuspohja suppea. Alkuperämaassa syntyy vuosittain 300–400 pentua. Pohjoismaihin rotu saapui 1970–1980-luvuilla. Ruotsin ensimmäinen pentue syntyi vuonna 1987, ja kasvatusta lähti liikkeelle siellä, niin kuin Norjassakin, saksalais-englantilaisista yhdistelmistä. Niistä pentueista Suomi sai ensimmäiset rodun edustajat. Norjalaisen uroksen, Münsdals Casmirin, jälkeen maahamme saapui vuonna 1990 kaksi narttua Ruotsista Våråsen's-kennelistä. Kaikkiaan samasta kennelistä on tuotu maahamme 12 koiraa.

Sittemmin koiria on alettu tuoda myös rodun alkuperämaasta Saksasta, tähän mennessä 9 koiraa. Yksi koira on tuotu Tanskasta, yksi Hollannista, kaksi Britanniaasta (toinen ei FIN-rek). Kansainvälinen yhteistyö on välttämättömyys.

taulukko 1
REKISTERÖINNIT 1989-2004

	Narttu	uros	pentueet	yht	tuonti n	tuonti u	t-yht	kaikki yht
1989						1	1	1
1990					2		2	2
1991					2		2	2
1992						1	1	1
1993								
1994					2	1	3	3
1995								
1996	4	2	1	6	1	2	3	9
1997						2	2	2
1998					1		1	1
1999	4	5	1	9				9
2000	3	5	1	8	1		1	9
2001					2	1	3	3
2002	3	7	1	10	1		1	11
2003				7		2	2	2
2004	5	3	2	8	1	2	3	11
yhteensä	19	22	6	41	13	12	25	66

Suomessa syntyneitä koiria on rekisteröity yhteensä 41 kpl (22 urosta ja 19 narttua), jotka ovat kuudesta pentueesta. Keskimääräinen pentuekoko 6,8. Tuonteja 12 urosta ja 13 narttua ja kaikki rekisteröinnit vuosina 1989-2004 yhteensä 66 kpl.

taulukko 2
TUONTIKOIRAT

RUOTSIN TUONNIT		ISÄ		EMÄ	
VÄRÄSEN'S XIMENA Narttu	S12265/90	THAXMEAD RIESLING	S57055/88H	KEUNBUR'S ASPE	S19069/87H
VÄRÄSEN'S ZELINDA Narttu	S23651/90B2	THAXMEAD RIESLING		KEUNBUR'S BELINDA	S14088/88H
VÄRÄSEN'S ÖNSKEDRÖM Narttu	S30795791	THAXMEAD RIESLING		KEUNBUR'S ASPE	
VÄRÄSEN'S BELLADONNA Narttu	S38659/91B	THAXMEAD RIESLING		KEUNBUR'S BELINDA	
VÄRÄSEN'S DARK DREAM Uros	S30912/92D	QUIRL UT SEELTERLOUND	S62350/91H	KEUNBUR'S ASPE	
VÄRÄSEN'S JELWIN Uros	S19254/94B	QUIRL UT SEELTERLOUND		VÄRÄSEN'S BALDERSBRÄ	S38658/91H
VÄRÄSEN'S MON-A- MEE Narttu	SF50334/94B	QUIRL UT SEELTERLOUND		KEUNBUR'S BELINDA	
VÄRÄSEN'S MON-A- MORE Narttu	SF29466/94C	QUIRL UT SEELTERLOUND		KEUNBUR'S BELINDA	
VÄRÄSEN'S SPEEDY- SPRING Uros	FIN18037/96	GRAINMARSH ARIC	S41417/93H	VÄRÄSEN'S HEAVENLY- HONEY	S33845/93H
VÄRÄSEN'S SWEET SENSATION Narttu	FIN30418/96	GRAINMARSH ARIC		VÄRÄSEN'S HEAVENLY- HONEY	
VÄRÄSEN'S TAMLIN Uros	FIN29891/96B	AKKO	S37749/94H	ALMA	N38330/92H
VÄRÄSEN'S XTRA VACKRA Narttu	FIN36473/98C	GRAINMARSH ARIC		ALMA	

TANSKAN TUONTI					
ANTHO uros	FIN34184/97 A	XENON UT SEELTERLOUND	DK10039/93 A	BESS	DK07662/92 A

SAKSAN TUONNIT					
DIXON CIPERRO uros	FIN15029/97A	NIEK V BUSSHOF	ZGM70/90 A	BEA CIPERRO	ZGM171/94A
LARA V FREIHOF narttu	FIN25554/00B	ERIC CIPERRO	ZGM28/98A	JANA V FREIHOF	ZGM197/98A
DAX V HOMERLAND uros	FIN35552/01B	GRINGO V BERGWALD	GM117/99A	AMSEL V HOMERLAND	GM129/98A
CARDA V ISSELTAL narttu	FIN25210/01B	JUNKER V VOSSBRINK	ZGM123/97A	SHEILA V BUSSHOF	ZGM255/96A
KISCHA V BERGWALD narttu	FIN13229/02B	ALEX V NECKARTAL	ZGM168/98A	AIKA V D WALDSCNEPFE	ÖHZB616A
CARLO V BUSSHOF uros	FIN14315/03C	ARON V ISSELTAL	ZGM18/99A	XILLA V BUSSHOF	ZGM283/98A
SCHUMI V VOSSBRINK uros	FIN45689/03A	ULF V MARIENBRINK	ZGM321/00A	HUMMEL V VOSSBRINK	ZGM162/96A
BÖLKERS REX uros	FIN15969/04A	OPAL V ST.VIT	ZGM371/00A	IRA V VOSSBRINK	ZGM306/96A
ELFI V HASSELBUSCH narttu	FIN17004/04	ANDO V STEENHOF	ZGM95/98A	BOELKERS OAKY	ZGM/96

ENGLANNIN TUONTI		ISÄ		EMÄ	
TARKANYA KIRIS KRISTA narttu	FIN39473/01 A	GORSEBANK REX VINCENT	KCY151196Y02	TARKANYA SILK	KCSB0181CH

HOLLANNIN TUONTI		ISÄ		EMÄ	
HERO V H MEEKENESCH uros	FIN18250/04	ASSO V HASSELBUSCH	ZGM235/98	BIRKA V H MEEKENESCH	NHSB221365 7

4.1.2. Koirien jalostuskäyttö ja kannan geneettinen rakenne

Suomessa rodun kasvatus on ollut toistaiseksi vähäistä. Alkuvuosina rodun Ruotsista tuodut edustajat olivat lähisukua keskenään, joten kasvatustyö ei päässyt alkuun, mutta myöhemmin maahan muualta tuodut koirat ovat lähes kaikki erisukuisia toisilleen.

Isomüstereitä on käytetty jalostukseen varsin maltillisesti, vain yhdellä nartulla on kaksi pentuetta, joskin jälkeläismäärä on silti yhteensä vain 10 pentua. Kaikkia muita koiria on toistaiseksi käytetty jalostukseen vain yhden kerran. Yhteensä on syntynyt kuusi pentuetta. Ensimmäisen pentueen sukusiitosaste on liian korkea (11,2 viiden sukupolven mukaan), mutta seuraavassa pentueessa se on 1,4 ja muissa 0.

taulukko3

KAIKKI SUOMESSA KASVATETUT PENTUEET

vuosi	emä	isä	kpl	kasvattaja	kennel
1996	Väräsens Belladonna S38659/91B	Väräsen's Jelwin SF23643/94B	6	Leena Rautava Ylämylly	-
1999	Väräsen's Sweet Sensation FIN30418/96A	Väräsen's Tamlin FIN29891/96B	9	Janita Jokinen Vantaa	Nadisa
2000	Amalia FIN26419/96A	Antho FIN34184/97A	8	Väinö Aalto Peltosalmi	Ibasan
2002	Nadisa Sweet Sera FIN16818/99A	Hellskov's Boxy DK16384/98B	10	Nina ja Tero Ilomäki Hajala	Wild Tail's
2004	Nadisa Sunny Siru FIN16820/99A	Arex V. T Bruggenbosch NHSB2065277 TC	7	Janita Jokinen Vantaa	Nadisa
2004	Väräsen's Sweet Sensation FIN30418/96A	Illo vom Hessenland ZGM246/94A	1	Janita Jokinen Vantaa	Nadisa
2005	Kischa vom Bergwald FIN13229/02B	Harras Ut Seelterlound ZGM343/00	7	Antti Happonen Riistavesi	pentue rekisteröity 2005 ei mukana tilastoissa

Vuosina 1996-2004 on jalostukseen käytetty 6 urosta ja 5 narttua, jotka ovat tuottaneet yhteensä 7 pentuetta.

Luvussa ovat mukana 3 käytettyä ulkomaista jalostusurosta, joten kotimaassa käytettyjen urosten lukumäärä on vain 3.

Tehollinen populaatiokoko kuvaa yksilöitten määrää, jotka siirtävät geenejään seuraavaan sukupolveen ja on sitä pienempi, mitä pienempää osaa rodun kannasta käytetään jalostukseen. Kuitenkin, koska kysymys on ns. avoimesta populaatiosta, tuontikoirat ja ulkomaisten jalostusurosten käyttö mahdollistavat uuden geenimateriaalin saannin, eikä suomalaisen kannan pohjalta laskettu tehollinen populaatiokoko kuvaa kannan todellista tilannetta. Paremmen kuvan kannan tilanteesta saa tarkastelemalla millainen on jalostukseen käytettyjen koirien osuus kaikista jalostusikäisistä ja lisääntymisikäisten koirien keskinäinen sukulaisuus.

Rodun elinvoimaisuuden säilyttämiseksi rodun yksilöitä tulisi käyttää jalostukseen mahdollisimman monipuolisesti ja kannan tulisi sisältää mahdollisimman paljon toisilleen erisukuisia koiria. Sukusiitoksen lisääntyessä vähenee geneettinen muuntelu ja väistyvät, haitalliset geenialleelit pääsevät yleistymään rodun kannassa lisäten riskiä perinnöllisten sairauksien yleistymiseen koirakannassa.

taulukko 4

jalostukseen käytetyt urokset	HD	jälkeläi- siä kpl	pentueita	käytetyt nartut	osuus kannas- ta.%	osuus synty- neistä%	jalostusik. uroksia 2-8 v kpl	vuosi
VÄRÄSEN'S JELWIN	B	6	1	1	9,1	14,6	3	1996
VÄRÄSEN'S TAMLIN	B	9	1	1	13,6	22	8	1999
ANTHO	A	8	1	1	12,1	19,5	8	2000
HELLESKOV'S BOXY	B	10	1	1	15,2	24,4	17	2002
AREX V 'T BRUGGENBOSCH	terve	7	1	1	10,6	17,1	24	2004
ILLO V HESSENLAND	A	1	1	1	1,5	2,4	24	2004
		41	6	6				

Taulukko 5

Jalostukseen Käytetyt nartut	HD	Jälkeläisiä kpl	pentueita	käytetyt urokset	osuus kannasta %	osuus syntyneistä%	jalostusik. narttuja 2-8 v kpl	vuosi
VÄRÄSEN'S BELLADONNA	B	6	1	1	9,1	14,6	6	1996
VÄRÄSEN'S SWEET SENSATION	A	10	2	2	15,2	24,4	9 20	1999 2004
AMALIA	A	8	1	1	12,1	19,5	8	2000
NADISA SWEET SERA	A	10	1	1	15,2	24,4	16	2002
NADISA SUNNY SIRU	A	7	1	1	10,6	17,1	20	2004
		41	6	6				

taulukot 1-5 tiedot SSK:n tietokanta

1996-2004 REKISTERÖIDYISTÄ KOIRISTA LÄHISUKUA KESKENÄÄN

taulukko 6

Taulukko kuvaa, kuinka suuri osa rodun kannasta ovat lähisukulaisia (vähintään serkuksia) keskenään. Sukulaisuus ilmoitettu taulukossa mainitun koiran suhteen, osuus prosentteina koko tarkastelujakson koirakannasta.

UROKSET	%kannasta
VÄRÄSEN'S JELWIN	26,3 %
VÄRÄSEN'S TAMLIN	45,6 %
ANTHO	14,0 %
HELLESKOV'S BOXY	17,5 %
AREX V T BRUGGENBOSCH	12,3 %
NARTUT	
VÄRÄSEN'S BELLADONNA	26,3 %
VÄRÄSEN'S SWEET SENSATION	45,6 %
AMALIA	26,3 %
NADISA SWEET SERA	43,9 %
NADISA SUNNY SIRU	43,9 %

Suurilukuisissa roduissa katsotaan jalostuskoiran liikkäytöksi, mikäli sen osuus syntyneistä jälkeläisistä ylittää 5% yhden koirasukupolven (4-5v) aikana. Isomünsterinseisojien kanta on vielä niin pieni, että jo yhden pentueen teettäminen näkyy huomattavana osuutena kannan keskinäistä sukulaisuutta tarkasteltaessa. Tällä hetkellä lähes puolet kannastamme ovat keskenään lähisukulaisia.

Jalostukseen käytetyistä koirista ovat keskenään lähisukua (vähintään serkuksia) Amalia ja Väräsen's Tamlin / Väräsen's Sweet Sensation yhdistelmästä olevat nartut Nadisa Sweet Sera ja Nadisa Sunny Siru. Näistä molemmat on astutettu ulkomaisella jalostusuroksella, jolla ei ole lähisukua Suomessa ennestään. Samoin Väräsen's Jelwin / Väräsen's Belladonna yhdistelmästä narttu Amalia on saanut jälkeläisiä, tanskalaisen tuontiuroksen kanssa. Ainoa tapa edetä kotimaisessa isomünsterinseisojien kasvatuksessa onkin käyttää jalostukseen nykyisen kannamme pentuesisaruksia vain valikoidusti ja mieluiten ulkomaisen, vierassukuisen partnerin kanssa.

Jatkossa on myös erityisesti panostettava uuden geenimateriaalin käytön lisäämiseen isomünsterinseisojan jalostuksessa Suomessa. Tämä tarkoittaa tuontikoerien jalostuskäytön

edistämistä ja ulkomaisten urosten käyttöä edelleen rodun jalostuksessa, jalostuskoirille asetetuista perusvaatimuksista silti tinkimättä

4.1.3. Kanta muissa maissa

Isomünsterinseisoja on suhteellisen harvinainen rotu kaikkialla muualla paitsi alkuperämaassaan Saksassa ja Britanniassa. Kuitenkin esimerkiksi Itävallassa ja Tsekissä ja Hollannissa on vakaa kanta. Pohjoismaissa rotu on joka maassa harvinainen. Pohjois-Amerikan mantereella rotu on metsästyskäytössä. Isomünsterinseisoja on levinnyt näyttelykoirana myös Australiaan ja Uuteen-Seelantiin.

Ruotsi

Taulukko 7

rekisteröinnit

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
18	23	20	5	19	4	17	9	24	8

yhteensä 147

Taulukko 8

lonkkakuvaustulokset

kuvausvuosi	terve	A	B	C	D	E	Aste 1	Aste 2	Aste 3
1995	6						4	1	1
1996	10							2	
1997	8						2	3	
1998	16						2	1	
1999	3								
2000	1	1	1			1	1		
2001	3	1	2	1					
2002	2	3							
2003	5	7		1					
2004	6	10	1				3		

(taulukot 7-8 Svenska Vorstehklubben vuosikirjat 1995-2004)

metsästyskokeisiin osallistuneet, palkintosijat ja palkitsemisprosentti

Ruotsissa rodusta vain hyvin pieni osa on metsästyskäytössä ja käyttökokeisiin osallistuminen on vähäistä.

Vuosina 1995 – 2004 metsästyskokeeseen on osallistunut 21 koiraa, jotka ovat startanneet yhteensä 62 kertaa. Kokeissa on palkittu kaksi koiraa, toinen 1x NUO 3 palkinnolla ja toinen 1X NUO2 ja 3x AVO2 palkinnoilla. Palkitsemisprosentti on 8%. (Svenska Vorstehklubben 2004)

Ruotsin käyttökokeissa koirat kokeillaan kaikissa luokissa (NUO, AVO ja VOI) kenttätöyssä, vesityössä, laahausjälkityössä sekä noudossa. Vesityö on samankaltainen kuin Suomessa. Jälkityö on nuorten luokassa noin 100 m pitkä ja tehdään linnulla tai jäniksellä, kuten avoimessa luokassakin. Nuorten luokassa koiraa saa viedä hihnassa koko matkan. Avoimessa ja voittajaluokassa matka on noin 200 m ja koiran on oltava kytkemätön. Voittajaluokassa jälkityö vedetään metsästettävällä petoeläimellä tai muulla nisäkäsriistalla. Kenttätöyssä koirat kokeillaan aina parihaussa, paitsi jos huonot näkyvyysolosuhteet estävät tämän. Parihaussa koiran on säestettävä paritoveriaan tämän ottaessa seisonnan. Koirille annetaan pisteet joka osasuorituksesta sekä lisäksi erilliset ominaisuuspisteet. Voittajaluokkaan nousemiseen vaaditaan kaksi AVO 1-palkintoa. (Ruotsin Saksanseisojakerho r.y., 2001). Viime vuosina Ruotsissa on kehitetty ja kokeiltu Tanskan mallin mukaista monipuolisuuskäyttökoetta (fullbruksprov) seisojille. (Svensk Vorsteh, 2003-2004).

Norja

Norjan ensimmäiset isomünsterinseisojat olivat kotoisin Britanniasta ja ensimmäinen niistä tuotiin maahan 1979. Norjassa ensimmäinen pentue syntyi 1985.

Rotu on säilynyt harvinaisena ja kasvatus on hyvin pienimuotoista. Kantaa on täydennetty muutamilla tuontikoirilla Tanskasta ja Saksasta.

Taulukko 9

rekisteröinnit

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1	10	15	0	11	2	10	16	0	10

yhteensä 75

Taulukko 10

lonkkakuvaustulokset

syntymä- vuosi	rekiste- teröityjä	kuvattuja	kuvattu/ rekist.%	terveet	dysplasia-aste		keskivaikea	vaikea
					terveet%	lievä		
1999	11	11	100	11	100			
2000	2	0	0					
2001	10	9	90	7	77,8	1		1
2002	16	11	68,75	11	100			
2003	0	0						
	39	31	79,5	29	95,5			

Norjan käyttökokeet jaetaan metsä- kenttä- ja tunturikokeisiin sekä yhdistelmäkokeisiin, joissa vaaditaan vesi- ja jälkityö. Kombineert-kokeessa vesi- ja jälkityö suoritetaan erillisenä, fullkombineert-kokeessa vesi- ja jälkityö suoritetaan samassa yhteydessä kuin muu koe (kenttä-, tunturi- tai metsäosuus). Hyväksytyä vesikoetta ei siis vaadita koepalkintoon kenttä- ja tunturikokeissa eikä aina metsäkokeissakaan. Kenttä- ja tunturikokeissa käytetään aina parihakua, jossa kaksi koiraa hakee samaa aluetta ja kilpailee keskenään. Koiria kuitenkin kokeillaan useampi erä siitä riippumatta, voittavatko ne linnut vai ei, jolleivät ne tee poissulkevaa virhettä. Metsäkokeessa koirat hakevat yksittäin. Metsäkokeesta saatu AVO1 tiedotetulla riistatyöllä oikeuttaa kunniapalkintoon, Aerespremie. Käyttövalion arvon koira voi saavuttaa keräämällä 25 valionarvopistettä (championatpoeng) kokeista (käytännössä edellyttää menestymistä useissa kokeissa) ja lisäksi CACIT/vara CACIT-palkinnon voittajaluokassa (tunturi- tai kenttäkokeet) tai Aerespremie-palkinnon metsäkokeesta. Lisäksi käyttövalion arvon voi saavuttaa saamalla AVO1-palkinnon fullkombineert-kokeesta (kolme nouto-osiota sekä kenttä-, metsä- tai tunturikoe- osio). Mannermaiset seisojat osallistuvat Norjassa samoihin kokeisiin settereiden ja pointtereiden kanssa. (Korhonen, Ilkka. 2005; www.vorsteh.no) (Norsk Münsterländer Klubb)

Taulukko 11

Metsästyskokeisiin osallistuneet, palkittujen määrä ja palkitsemisprosentti

metsäkokeet				
	osall.	startit	palk.	palk.%
1995	1	1	0	0
1996	2	2	0	0
1997	2	2	0	0
1998	1	1	0	0
1999	4	13	1	7,7
2000	2	7	1	14,3
2001	3	11	0	0
2002	3	9	0	0
2003	1	3	1	33,3
2004	3	7	1	14,29
yht.		56	4	7,1

pelto/tunturikokeet				
	osall.	startit	palk.	palk.%
1995	3	7	0	0
1996	2	6	0	0
1997	2	4	0	0
1998	3	7	1	14,3
1999	5	17	1	5,9
2000	7	23	2	9,1
2001	5	18	2	11,1
2002	8	18	2	11,1
2003	11	39	3	7,7
2004	5	17	4	25
yht.		166	15	9,5

Taulukot 9-12 Norsk Münsterländer Klubb

4.2.LUONNE JA KÄYTTÖMINAISUUDET

4.2.1.Nykyinen käyttötarkoitus

Isomünsterinseisoja on seisova lintukoira, joka kuuluu FCI:n ryhmään 7 (kanakoirat, pointing dogs).

Se on monipuoliseen metsästykseen soveltuva seisova lintukoira, jonka kyvyt tulevat erityisesti esiin laukauksen jälkeisessä työskentelyssä.

Sen tehtävä on etsiä ja paikallistaa riistaa, osoittaa se seisomalla, ajaa se käskystä liikkeelle ja noutaa ammuttu tai jäljittää haavoitettu riistaeläin.

Meillä metsästyskäytössä olleita koiria on pääsääntöisesti käytetty lähinnä kanalintujen metsästykseen ja myös noutajina vesilinnustuksessa. Vasta viime aikoina on kiinnitetty positiivista huomiota niiden monipuolisuuteen ja monitoimikoiran kysyntä on jonkin verran lisääntynyt. Koiria on käytetty menestyksellä haavoittuneitten hirvieläinten jäljestyksessä ja petoeläinterävyyden hyödyntämiseen on osoitettu kiinnostusta. Riistan talteenottoaipumuksiltaan isomünsterinseisoja on erinomainen. Se noutaa halukkaasti ja varmasti sekä maalta että vedestä. Se on innokas ja vahva uimari ja sen kylmänsietokyky on hyvä. Sen karvapeite suojaa sitä erilaisissa sääolosuhteissa ja vaikeakulkuisissa tiheiköissä. Isomünsterinseisoja on omimmillaan metsästyskäytössä pienipiirteisessä, vesistöisessä, vaikeakulkuisessa maastossa, koska sen hakuvauhdin ja haun laajuuden ei edellytetä olevan samaa luokkaa nopeitten rotujen, esim. lyhytkarvaisten saksanseisojien kanssa.

4.2.2. Käyttökokeet Suomessa

4.2.2.1. Kanakoirien erikoiskokeet (KAER)

Kanakoirien erikoiskokeet ovat metsästyskokeita, joiden tarkoituksena on kanakoirien jalostusta varten saada tietoja koirien metsästysominaisuuksista ja edistää koirien metsästyskäyttöä.

Kokeissa kokeillaan koirien haku riistan löytämiseksi ja riistatyö maastossa olevalla villillä riistaeläimellä. Lisäksi kokeillaan koeluoista riippuen nouto, tiedotus, vesityö ja jälkityö. Huomiota kiinnitetään myös koiran luonteeseen sekä toimintaan sen kohdatessa petoeläimiä.

Koeloukkia on kolme:

- nuorten luokkaan saa osallistua koira, joka ei ole täyttänyt 22 kuukautta eikä ole kilpaillut muissa luokissa

- avoimeen luokkaan saa osallistua koira, joka ei ole oikeutettu osallistumaan voittajaluokkaan
- voittajaluokkaan osallistuu koira, joka on saanut 1. palkinnon avoimessa luokassa

Palkitsemisperusteet

Kaikissa luokissa käytetään laatuarvostelua ja annetaan niin monta ensimmäistä, toista ja kolmatta palkintoa kuin koirien saamat pistemäärät edellyttävät.

Palkintosijojen vähimmäispistemäärät kaikissa luokissa ovat samat:

- ensimmäinen palkinto, vähintään 80 pistettä, maksimipisteet 100 pistettä.
- toinen palkinto, vähintään 60 pistettä
- kolmas palkinto, vähintään 40 pistettä

Tullakseen palkituksi nuorten luokassa, koiran on saatava hyväksytyt arvosana hausta ja riistatyöstä.

Tullakseen palkituksi avoimen luokan ensimmäisellä palkinnolla koiran on saatava hyväksytyt arvosana jokaisesta osasuorituksesta.

Tullakseen palkituksi voittajaluokassa koiran on saatava hyväksytyt arvosana jokaisesta osasuorituksesta. Lisäksi ensimmäisen palkintosijan edellytyksenä on riistatyön arvosanan oltava vähintään 2.

Koirien arvostelu

Eri rotuihin kuuluvat koirat arvostellaan samojen perusteiden mukaan ottaen huomioon rotukohtaiset erot ominaisuudet. (esim. spinone, bracco italiano saavat hakea muista poiketen ravaamalla)

Nuortenluokassa kiinnitetään eniten huomiota koiran synnyntäisistä taipumuksista johtuvaan suorituskykyyn.

Koirien arvostelussa huomioidaan: haku, riistatyö, nouto, vesityö, jälkityö, tiedottaminen ja petoeläintyöskentely.

Koirakohtaisessa pöytäkirjassa tuomari arvioi **hausta**: juoksuvauhdin, päänasennon, tuulenkäytön, maastonpeittävyden, laajuuden, hakukuvion, yhteistyön, puurtamisen ja metsästyshalun.

Riistatyö tapahtumasta arvioidaan:

seisontaherkkyys, seisonnan kiinteys, seisonnan kesto, eteneminen, paikallistaminen ja käyttäytyminen riistan karkottuessa.

Noutosuorituksessa arvioidaan:

noutohalukkuus, kantaminen, pureskelu, luovutus, käyttäytyminen riistan pudotessa

Tiedotusta arvioitaessa kiinnitetään huomiota:

seisonnasta irtoamiseen, irtoamisaika huomioidaan, ilmentäminen ja yhteydenpito palatessa linnulle.

Lisäksi kirjataan riistakosketukset, seisontojen ja niistä saatujen riistatöiden lukumäärä, tuloksettomat seisonnat, törmäykset, väliin jätöt ja karkotukset.

Merkitään myös ylös onko riistaa pudotettu ja onko riistana ollut peltokanalintuja/metsäkanalintuja.

Lisäksi kirjataan, jos koiran **luonteessa** on huomauttamista. Esim. se on vihainen muille koirille tai ihmisille, hätyyttää kotieläimiä tai poroja tai on paukkuarka.

Koirien koetulokset tallennetaan Saksanseisojakerhon tietokantaan, josta jalostusneuvojat, kasvattajat ja muut jalostusasioista kiinnostuneet saavat tärkeää tietoa koirien käyttöominaisuuksista jalostusta varten. (Heikkinen, P. ja Naumanen R., 2005)

4.2.2.2. Isomünsterinseisojien KAER-kokeisiin osallistuminen

taulukko 12 SSK:n tietokanta

vuosi	startit	koirat kpl	palkitse- mis%	NUO 1	NUO 2	NUO 3	NUO 0	AVO 1	AVO 2	AVO 3	AVO 0
1998	6	2	0								6
1999	16	3	25		2		2			2	10
2000	11	6	27,2			2	2			1	6
2001	11	4	36,4			1			1	3	6
2002	20	6	20			1	2		1	2	14
2003	6	4	33,3				2		1	1	2
2004	13	7	46,2				2		2	4	5
	82		26,9		2	4			5	13	

Ensimmäiset tuontikoiramme olivat suhteellisen pehmeitä "englantilaistyyppisiä" koiria. Niitten käyttöominaisuuksista on tietoa vain rajallisesti. Osa oli kuitenkin vaikeasti motivoitavissa vaativiin suorituksiin. Usein koirat ovat olleet myöhään riistalle heräviä.

Tällä hetkellä metsästysominaisuuksista on hieman enemmän tietoa, joskin KAER-kokeisiin koiria osallistuu edelleen liian vähän ja rodun käyttöominaisuuksien määrittelemiseksi luotettavasti tarvittaisiin enemmän virallista tietoa.

Erityisesti kaikki jalostukseen aiotut koirat on testattava käyttökokeissa.

KAER-kokeisiin osallistuneitten koirien hakua on moitittu puutteelliseksi. Haun vauhti ja laajuus eivät ole tyydyttäneet tuomaristoamme (koekertomukset, Saksanseisojakerho ry:n tietokanta), mutta isomünsterinseisojaa ei ole tarkoitettukaan peltospesialistiksi.

Rotumääritelmä korostaa ampumisen jälkeistä työskentelyä ja meillä koesääntö korostaa laukausta edeltävää työskentelyä niin paljon, että nykyisomünsterillä avoimen luokan ensimmäisen palkinnon saavuttaminen on vaikeaa.

Isomünsterinseisojan seisontataipumus on yleensä hyvä, joskin muutamia myöhään heränneitä kannastamme löytyy. Noutoinnokkuus on huomattava eikä vesityökään tuota ongelmia. Ohjattavuudessa on paikoitellen puutteita.

Viime aikoina ovat isomünsterinseisojan monipuoliset metsästysominaisuudet saaneet myönteistä huomiota. Etenkin joissakin saksalaisissa tuontikoirissa on ollut havaittavissa erittäin voimakas riistainto. Petoeläinterävyyttäkin rodun edustajilta löytyy.

Kaikkiaan KAER-kokeessa vuoden 2004 loppuun mennessä on esitetty 15 isomünsterinseisojaa, joka on 22,7% rekisteröidystä kannasta. Niistä on palkittu kokeissa 9 koiraa (nuorten luokassa tai avoimessa luokassa tai molemmissa), joka on 60% osallistuneista. Koirakannasta kokeissa palkittuja on 13,6%.

4.2.3. Käyttökokeet Saksassa

(Suomaa Saija, pitkäkarvaisen saksanseisojan jalostuksen tavoiteohjelma 2005)

Saksassa seisojilla on monia erilaisia kokeita. Jalostukseen hyväksyminen perustuu koetuloksiin nuorten kevättaipumuskokeissa (VJP) ja nuorten koirien syysjalostuskokeissa (HZP). Näiden kokeiden hyväksytyllä suorittamisella pienimünsterinseisoja saavuttaa jalostuskelpoisuuden, edellyttäen että muut vaadittavat näytöt ovat olemassa (lonkat A-B, ulkomuoto vähintään hyvä). Metsästyskäyttökoiraliiton täyskäyttökoe (VGP) on myös merkittävä osoitus koiran jalostusarvosta ja moni jalostuskoira on suorittanut sen. Saksan Metsästyskäyttökoiraliiton ylläpitämään kantakirjaan (DGStB) pääsee VGP-kokeen hyväksytyllä tuloksella. Arkipäivän metsästyskäyttöä varten tarvitaan viranomaisten määrittelemä metsästyskäyttökelpoisuuskoe (Brauchbarkeitsprüfung), joka on oltava hyväksytysti suoritettuna ainakin yhdellä metsästysseurueen koiralla. VGP-kokeen hyväksytyt suorittaminen korvaa tämän kokeen. (Markmann, H.-J., 1997).

Kokeiden lisäksi seisijat voivat osoittaa monipuoliset taipumuksensa keräämällä suoritusmerkintöjä, kuten esim. petoeläinkovuudesta (Härtenachweiss (/)), 20 tai 40 tunnin

verijälkikoe (Schweissprüfung), ajohaukkutodistus (Lautnachweis (L)), haavakon noutotodistus (Verlorenbringen (Vbr)), oma-aloitteinen talteenottokoe (Bringtreueprüfung (Btr)), villisian käsittelykoe (Leistungszeichen S, Schwartzwild), käsimerkillä pysäytystesti (Armbruster Haltabzeichnen, AH), aito verijälkikoe (Schweiss Natur). Lisäksi on vapaaehtoinen erillinen kaadon ilmoitus tai kaadon haukku-osasuoritus (Totverweisen/ Totverbellen) VGP:ssä, josta saa ylimääräisiä pisteitä. (Markmann, H.-J., 1997.)

4.2.3.1. VJP

VJP eli Verbandsjugendprüfung, nuorten koirien kevättaipumuskoe. Kaikille seisojaroduille yhteinen koe, johon voivat osallistua edellisenä vuonna syntyneet koirat ja sitä edellisenä vuonna lokakuun alun ja joulukuun lopun välillä syntyneet (1.10.-31.12.). Kokeet järjestetään helmi-toukokuussa. Kokeeseen saa samalla koiralla osallistua ainoastaan kaksi kertaa.

Kokeessa testataan nuorten koirien luontaiset käyttötaijumukset. Erikseen kirjataan pisteet osasuorituksista: jäniksen jälki, nenän käyttö, haku, seisonta, ohjattavuus. Joka osasuorituksesta annetaan arvosana. Pisteitä arvosanoista voi saada seuraavasti:

erinomainen	12 pistettä
erittäin hyvä	9-11 pistettä
hyvä	6-8 pistettä
riittävä	3-5 pistettä
puutteellinen	1-2 pistettä
riittämätön/ei kokeiltu	0 pistettä

Arvosanan "erinomainen" voi saada ainoastaan erinomaisesti suoritetusta työstä erityisen vaikeissa olosuhteissa. Se voidaan antaa vain jälkityöstä ja nenän käytöstä VJP-kokeessa, HZP-kokeessa lisäksi sorsan karkottavasta jäljityksestä peitteisessä vedessä. VJP-kokeen osasuoritusten kertoimet ovat seuraavat:

jälki	2
nenän käyttö	2
haku	1
seisonta	1
ohjattavuus	1

Lisäksi VJP-kokeessa täytyy todeta koiran ajotaijumuks: näköhaukku, jälkihaukku, ei todettavissa, ajaa hiljaa tai hakulöysä (waidlaut). Koiran käyttäytyminen ja mahdolliset ruumiilliset puutteet (silmäluomet, purenta, hammaspuutokset, liikahampaat, kivesvika, ontumat) kirjataan. Paukkukestävyys todetaan ampumalla kaksi kertaa ilmaan koiran ollessa haussa. (Saksan Metsästyskäyttökoirayhdistys r.y., 2001; Markmann, H.-J., 1997.)

4.2.3.2. HZP

HZP eli Herbstzuchtprüfung on nuorten koirien syysjalostuskoe. Kaikille seisojille yhteinen koe, johon voivat osallistua edellisenä vuonna syntyneet ja sitä edellisen vuoden lokakuun alun ja joulukuun lopun välillä syntyneet koirat (1.10.-31.12.). Kokeita järjestetään elokuun lopulta syyskuun loppuun. Kokeeseen saa samalla koiralla osallistua ainoastaan kaksi kertaa.

HZP-kokeessa vaaditaan koiralta jo korkeampaa koulutuksellista tasoa. Kokeessa kirjataan erikseen pisteet osasuorituksista, jotka jaetaan taipumus- ja koulutusosioihin. Taipumusosiot: nenän käyttö, haku, seisonta, ohjattavuus, työskentelyilo, sorsan (paperinkalvosimen avulla väliaikaisesti lentokyvottomäksi tehdyn sorsan) jäljitys peitteisessä vedessä (Stöbern hinter der Ente), piilotetun sorsan nouto vedestä. Koulutusosiot: laahausjälki kaniinilla ja linnulla, noudon kantamistapa: sorsa, fasaani, kaniini (Art des Bringens - keskiarvopisteet), tottelevaisuus. Kustakin osasuorituksesta annetaan arvosana ja arvosanapisteet kuten VJP:ssä. Kokonaispisteitä laskettaessa osasuorituksilla on seuraavat kertoimet:

Rusakon jälki	3
Nenän käyttö	3
Haku	2

Seisonta	2
Ohjattavuus	2
Työskentelyilo	1
Vesityö	
a) piilotetun sorsan nouto peitteisessä vedessä	1
b) sorsan karkottava jäljitys peitteisessä vedessä	3
Nouto	
a) riistatyö linnulle sisältäen noudon	1
b) piilotetun linnun nouto	1
c) linnun laahausjälki ja nouto	1
Turkiseläinjälki (rusakko/kani)	1
Noudon kantamistapa	
a) jänis	1
b) sorsa	1
c) kanalintu	1
Tottelevaisuus	1

Lisäksi HZP-kokeen yhteydessä arvioidaan koiran ajotaipumus ja todetaan mahdolliset ruumiilliset puutteet sekä paukkukestävyys, kuten VJP-kokeen yhteydessäkin. HZP-kokeen yhteydessä kokeillaan lisäksi paukkukestävyys ja veteenmenohalukkuus ennen varsinaisen vesikokeen suorittamista. Sorsa heitetään veteen ja koiran uudessa sitä kohti ammutaan sorsan eteen veteen haulikolla. (Saksan Metsästyskäyttökoiraliitto r.y., 2001.; Markmann, H.-J., 1997)

4.2.3.3. VGP

VGP eli Verbandsgebrauchsprüfung, Metsästyskäyttökoiraliiton täyskäyttökoe, kaikille seisojille yhteinen. HZP-kokeen suorittaneille koirille. Kokeeseen saa samalla koiralla osallistua ainoastaan kaksi kertaa. Ensikertalaisen koiran ohjaajan on pakko osallistua vähintään kerran VGP-kokeeseen katsojana ennen kuin itse saa ohjata koira ko. kokeessa.

VGP koe järjestetään aina vähintään kaksipäiväisenä, ainoastaan syksyllä. Arvostelusta vastaa aina tuomariryhmä, johon kuuluu vähintään kolme käyttökoetuomaria. Toisin kuin nuorten luokan kokeissa, VGP -kokeen läpäissyt koira palkitaan 1., 2. tai 3. palkinnolla. Koe jaetaan osasuorituksiin: metsätyö, vesityö, pelto- ja tottelevaisuus. 1. palkinnolla palkittu koira on saanut osasuorituksista keskimäärin erittäin hyvän arvosanan, 2. palkinnon saanut koira keskimäärin hyvän arvosanan ja 3. palkinnon saanut koira suoriutuu myös metsästyksestä menestyksekkäästi.

Koira saa jokaisesta suorituksesta arvioinnin ja sitä vastaavat pisteet seuraavasti:

erinomainen	4 pistettä
erittäin hyvä	4 p
hyvä	3 p
riittävä	2 p
puutteellinen	1 p
riittämätön	0 p

Arvosana "erinomainen" annetaan vain, jos koira on suorittanut todella erinomaisen työn vaikeissa olosuhteissa. Arvosanaa "erinomainen" ei anneta jälkityö-, nouto- ja tottelevaisuusosasuorituksista.

Alla on lueteltu osasuoritusten erilliset suoritusosiot, joista siis jokaisesta annetaan arvosana sekä kertoimet, joiden avulla kokonaispisteet lasketaan. Mitä vaativampi suoritus, sitä suurempi kerroin.

<u>Metsätyö:</u>	<u>kerroin:</u>
Verijälkityö hinnassa	
- yli yön jälki	8
- päiväjälki	5
- ilmoitus kuolleen sorkkaeläimen löydöstä haukkumalla (lisä)	4
- tiedotus kuolleen sorkkaeläimen löydöstä (lisä)	3

Ketun nouto esteiden yli	3
Ketun laahausjälki	5
Ketun nouto jäljeltä	2
Rusakon tai kanin laahausjälki	4
Rusakon tai kanin nouto jäljeltä	2
Karkottava haku (läpipääsemätön pöheikkö, ylösajaminen)	4
Tiheikköhaku (tarkka tiheän al. haku, mahd. seisonta ja riistatyö)	3

Vesityö: _____ kerroin:

Hakunouto ilman sorsaa peitteisessä alueessa	3
Paukkukestävyys (todetaan, ei saa pisteitä, vrt. HZP)	
Piilotetun sorsan nouto peitteisessä vedessä	3
Karkottava jälkityö sorsalla peitteisessä vedessä	3
Sorsan nouto	2

Peltotyö: _____ kerroin:

Nenän käyttö	6
Haku	4
Seisonta	4
Haukkuen ajotaipumus (jälkihaukku, näköhaukku...)	3
Linnun hakunouto	
a1. Lintutyö	4
2. tai turkiseläinjälki	3
b1. Ammutun linnun nouto, koira ei nähnyt pudotusta	3
2. tai piilotetun linnun hakunouto	3
Linnun nouto	2

Tottelevaisuus: _____ kerroin:

Käyttäytyminen yleensä - tottelevaisuus	3
Käyttäytyminen passipaikalla	2
Seuraaminen kytkettynä	1
Seuraaminen vapaana	2
Paikallamaku (metsästyksellinen, ohjaaja ampuu 2 kertaa ilmaan piilosta	2
Käyttäytyminen linnun nähdessä (pysähdyttävä käskyttä)	2
Käyttäytyminen rusakon tai kanin nähdessä (toteltava pysäytyskäskyä)	3
Käyttäytyminen ammuttaessa	2

Koiran on saavutettava kaikissa neljässä osasuoritusryhmässä (metsä, vesi, pelto, tottelevaisuus) tietyt vähimmäispistemäärät joka palkintosijaa kohti. Lähes kaikissa suorituksissa koira saa käskeä vain kerran tai ei ollenkaan. (Saksan Metsästyskäyttökoiraliitto r.y., 1996; Markmann, H.-J., 1997).

Taulukko 12

4.2.4. Tilastotietoja isomünsterinseisojien koesuorituksista Saksassa

vuosi	VJP		HZP	VGP	VGP:ssä palkitut kpl		
	kpl		kpl	kpl	1. p	2.p	3.p
2001	221		175	43	21	11	11
2002	232		180	48	22	11	15
2003	183		114	64	23	23	15

verijälkikoe 20h		verijälkikoe 40h	
2001	7	3	
2002	4	2	
2003	5		

Bringtreue (oma-aloitteinen nouto)		Verlorenbringen (haavakon nouto)
2001	20	6
2002	28	7
2003	26	10

Härtenachweis (petoeläinterävyys)		AH (pysähtyy jänis- ajosta käsimerkillä)
2001	84	7
2002	60	7
2003	88	7

(Verband Grosse Münsterländer e.V.)

4.3. LUONNE JA KÄYTTÄYTYMINEN

4.3.1. Luonne

Seisojan luonneominaisuuksien ensimmäinen ja tärkein lähtökohta on, ettei ole hyvää metsästyskoiraa ilman hyvää luonnetta. Tavoiteltavan luonteen profiili on rodunomaisen käyttötarkoituksen mukainen.

Luonneominaisuuksien kohdalla tavoitellaan rodunomaisten erityispiirteiden säilyttämistä. Tämä ei saa kuitenkaan olla ristiriidassa KAER-kokeiden mukaiselle metsästykselle.

Seisojan luonteen tulee olla sosiaalinen, koulutuskelpoinen, yhteistyöhaluinen ja yhteiskuntakelpoinen. Kaikkia näistä poikkeavia ominaisuuksia on pidettävä virheinä, erityisesti silloin kun ne haittaavat metsästyksellistä käyttöä.

Jalostuksen vastuuhenkilöt seuraavat kokeissa, testeissä ja näyttelyissä rodun esille tulleita ominaisuuksia ja käyttäytymistä, tiedottaen niistä kasvattajia ja harrastajia. (Rouhiainen, Jukka. 2005)

Saksanseisojakerhon hallitus on vuonna 2004 perustanut työryhmän pohtimaan saksanseisojille sovelletun luonnetestin kehittämistä Suomeen. Työryhmän puheenjohtajana toimii Jukka Rouhiainen.

Tärkeimmät luonteenominaisuudet ovat ohjattavuus, oppimiskyky ja luotettava metsästystyöskentely varsinkin laukauksen jälkeen. Luonne eloisa olematta hermostunut. (isomünsterinseisojan rotumääritelmä , hyväksytty FCI 24.6.1987)

Isomünsterinseisojan luonteeseen on tällä hetkellä Suomessa erityisesti panostettava. Luonteissa on tavattu eräänlaista hermostuneisuutta, joka ilmenee lähinnä äänekyytenä ja yksinolovaikeuksina. Usein osatekijänä on rodun väärä pitotapa. Sosiaalisuus suhteessa toisiin koiriin saisi olla parempi. Todellisuudessa koirissamme on arempia/hermostuneempia yksilöitä, kuin mitä rotumääritelmä toivoo.

Näyttelykertomuksissa (Saksanseisojakerhon tietokanta) kolmella isomünsterinseisojalla on ollut huomautettavaa luonteessa. Kolme koira on lopetettu käytöshäiriöiden vuoksi (omistajan ilmoitus).

Isomünsterinseisoja ei ole nk. helppo rotu ja kasvattajia tulisikin saada motivoituneemmaksi rodun todelliseen parantamiseen eli jalostusyksilöiden tason nostamiseen. Koirille on haettava näytöt kokeista ja näyttelyistä, jolloin myös rodulle tyypillinen luonne tulee testatuksi. Myös pennun ostajia on valistettava paremmin tämän rotuisen koiran oikeasta käyttötarkoituksesta ja käsittely/pitotavasta.

4.4. TERVEYS

4.4.1. PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet: lonkkaniveldysplasia

Isomünsterinseisojan voimassa olevassa PEVISA-ohjelmassa (1.1.2004 alkaen) on rekisteröinnin ehtona, että pentueen vanhemmista tulee olla lonkkakuvauslausunto raja-arvolla C. Kuvaustulos on oltava tiedossa astutushetkellä ja vähimmäisikä kuvaushetkellä 12 kk.

Rodun ensimmäinen PEVISA-ohjelma (1.1.1996 alkaen) sisälsi lonkkakuvauspakon ilman raja-arvoa.

Taudin kuvaus ja merkitys koiralle:

Lonkkanivelen kehityshäiriö (hip dysplasia eli HD) on polygeenisesti eli monigeenisesti periytyvä lonkkanivelten kehityshäiriö, jonka vaikeusasteeseen vaikuttavat myös kasvuikäiset ympäristötekijät kuten ruokinta, liikunnan määrä ja kasvunopeus. Sitä esiintyy lähes kaikilla suurikokoisilla koiraroduilla. Lonkkaniveldysplasian kehittymisen tärkein vaihe on lonkkamaljakon muotoutuminen sen luutuessa koiran kasvuaikana. Lonkkamaljakon epänormaali muoto ja lonkkanivelen löysyys nuorella iällä johtavat eriasteisiin muutoksiin lonkkanivelessä ja nivelrikon kehittymiseen vanhemmalla iällä. Lievimässä tapauksessa nivelessä esiintyy vähäistä löysyyttä, lievää lonkkamaljakon mataluutta ja lievää epäsymmetrisyyttä. Nivel ei ole täysin yhdenmukainen: reisiluun pää ei istu täydellisesti lonkkamaljakon muodostamaan kuppiin. Lievä dysplasia voi olla käyttökoirallakin lähes oireeton. Jos niveleen kehittyä dysplasian seurauksena nivelrikkoa eli degeneratiivisen nivelsairauden merkkejä, voi koiralla olla merkittäviä kipuja, varsinkin rasituksen jälkeen. Lonkkaniveldysplasiaa ei voida leikkauksella parantaa. Suomen kennelliiton arviointiasteikolla virallisten lonkkakuvien (rtg) arvioinnissa aste A on täysin terve, B tarkoittaa lievää löysyyttä, mutta on kuitenkin vielä terveeksi luokiteltavissa, C-asteessa on lieviä muutoksia lonkkanivelissä, mutta tämä ei yleensä rajoita metsästyskäyttöä, ellei johda nivelrikon kehittymiseen. D- ja E-asteessa nivelrikkomuutoksia nähdään jo röntgenkuvassa ja ne aiheuttavat vaivoja varsinkin iän lisääntyessä. (Peltonen, M., 2004; Paatsama, S., 1991). Isomünsterinseisojilla suositellaan tervelonkkaisten koirien käyttöä jalostukseen ja että kahta B-lonkkaistakaan ei yhdistettäisi. C-lonkkaisen koiran jalostuskäyttö on sallittua, mutta siihen pitäisi olla perusteena koiran muut hyvät ominaisuudet

Taulukko 13

ISOMÜNSTERINSEISOJIEN LONKKAKUVAUSTULOKSET REKISTERÖINTIVUODEN MUKAAN

rek.vuosi	rek.kpl	Kuvattuja a Kpl	Kuvattuja %	A	B	C	D	terveet %	HD as- teet C-D
1990	2	1	50		1			100	
1991	2	1	50		1			100	
1992	1	1	100				1		100
1993									
1994	3	2	67		1	1		50	50
1995									
1996	9	6	67	3	1	1	1	66,7	33,3
1997	2	2	100	2				100	
1998	1	1	100			1			100
1999	9	7	78	5	1	1		86	14
2000	9	6	67	1	2	1	2	50	50
2001	3	3	100	1	2			100	
2002	11	4	36	2	2			100	
2003	2	2	100	1		1		50	50
	54	36	66,7	15	11	6	4	72,2	27,8

Taulukko 14

ISOMÜNSTERINSEISOJEN LONKKAKUVAUSTULOKSET KUVAUSVUODEN MUKAAN

kuvaus vuosi	rekist. kpl	Kuvattu Kpl	A	B	C	D	terveet %	HD-asteet C-D
1994	3	1				1		100
1995		1		1			100	
1996	9	2		1	1		50	50
1997	2	1	1				100	
1998	1	5	2	1		2	60	40
1999	9	2	2				100	
2000	9	6	4		2		66,7	33,3
2001	3	7	3	2		2	71,4	28,6
2002	11	1		1			100	
2003	2	2		1	1		50	50
2004	11	7	4	2	1		85,7	14,3
		35	16	9	5	5	71,4	28,6

taulukko 15

LONKKAINDEKSI

JALOSTUKSEEN KÄYTETYT KOIRAT

Kuvaa käytettyjen urosten ja narttujen jälkeläisilleen periyttämää lonkkien terveyttä. Mitä suurempi luku, sitä huonompia lonkkia ko. koira periyttää. Huomioi kuitenkin myös lonkkakuvattujen jälkeläisten määrä

Kaava: $A*0 + B*1 + C*3 + D*4 / (A+B+C+D)$		Jälkeläi- siä kpl	A	B	C	D	terveet %	kuvat- tuja kpl	kuvat- tuja %	indeksi
VÄRÄSEN´S JELWIN VÄRÄSEN´S BELLADONNA	SF23643/94B S38659/91B	6	2			2	50	4	66,7	2,0
VÄRÄSEN´S TAMLIN VÄRÄSEN´S SWEET SENSATION	FIN29891/96B FIN30418/96A	9	5	1	1		85,7	7	77,8	0,57
ANTHO AMALIA	FIN34184/97A FIN26419/99A	8	1	1	1	2	40	5	62,5	2,4
HELLSKOV´S BOXY NADISA SWEET SERA	DK16384/98B FIN16818/99A	10	2	1			100	3	30	0,33

Kuvattuja jälkeläisiä on kullakin jalostukseen käytetyllä koiralla vain yhdestä pentueesta, joten indeksit ovat samat sekä urokselle että nartulle.

Väråsen´s Jelwin / Våråsen´s Belladonna pentueessa kuvatuista koirista 2 (50%) on D-lonkkaisia ja näitten jälkeläisen Amalian (/Antho) pentueessa tilanne on huonontunut vielä lisää.

Våråsen´s Jelwinin isällä (Quirl Ut Seelterlound) on kaikkiaan 30 jälkeläistä. Näistä 23 on tutkittu lonkkaniveldysplasian varalta ja eriateisia lonkkavikoja on 61 %:lla tutkituista. Våråsen´s Jelwinin pentuesisaruksista on kuvattu 8/9 pennusta ja 75%:lla kuvatuista on todettu eriateisia lonkkavikoja (Svenska Vostehklubben tietokanta). Amalian pentueesta kuvattuja on 5/8 ja 60% on lonkkavikaisia. Voitaneen olettaa, että tässä tapauksessa taipumus lonkkavikaan on vahvasti perimässä, vaikka kaikki jalostukseen käytetyt koirat ovat itse olleet tervelonkkaisia.

Jalostuskoirien valinnassa tulee koiran oman lonkkakuvaustuloksen lisäksi ottaa huomioon myös sen suvun mahdollisesti aiheuttama riski lonkkaniveldysplasian esiintymiseen jälkeläisillään.

Isomünsterinseisojalla esiintyy jonkin verran lonkkavikaa myös muissa maissa. Tiukentamalla jalostusyksilöiden vaatimuksia on lonkkaniveldysplasiaa sairastavien koirien määrää saatu vähenemään.

taulukko 16

ISOMÜNSTERINSEISOJIEN LONKKAKUVAUSTULOKSET SAKSASSA

vuosi	rekist.	kuv.%	A	B	C	D	E	Terveet%
1990	352	21,3	44	7	11	9	4	68,1
1991	289	24,6	47	11	6	3	4	81,7
1992	358	17,3	47	6	5	4	0	85,5
1993	362	29	71	9	14	9	2	76,2
1994	395	26,1	70	6	14	11	2	73,8
1995	401	24,7	70	10	12	5	2	80,8
1996	394	28,4	85	4	11	8	4	79,5
1997	420	26,4	89	14	5	1	2	92,8
1998	350	32	82	16	7	3	4	87,5
1999	376	32,4	74	29	14	3	2	84,4
2000	394	33,2	67	33	21	8	2	76,3
2001	403	34,2	82	28	21	7	0	79,7
2002	334	32,6	54	39	11	4	1	85,3
2003	443	15,1	40	17	8	1	1	85,1
	5271							

Vuosina 1990 –2003 rekisteröidyistä koirista on lonkkakuvattuja 27% ja kuvatuista koirista terveitä 80,9% (pääjalostusneuvoja Dr. Pavel Cincibus)

4.4.2. Muut Suomessa ja muissa maissa rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

OLKANIVELEN OSTEOKONDROOSI

Nivelrustojen luutumishäiriötä (osteokondrosis dissecans eli OCD). Vaurio näkyy röntgenkuvassa olkavarren nivelpinnan takakaressa kuoppamaisena. Osteokondroosissa nivelruston alainen luutuminen on häiriintynyt, minkä seurauksena nivelrusto menettää alla olevan luun tuen, paksuuntuu ja sen ravitseminen häiriintyy rusto irtoaa kielekemäisesti tai irtokappaleena normaalissa rasituksessa. Nivelruston rapautumisvaiheessa syntyvä irtokappalemuoto on osteokondroosin dissecans –muoto. (Paatsama, S., 1991; Peltonen, M., 2004).

Nykykäsityksen mukaan alttius osteokondroosin kehittymiseen periytyy useasta tekijästä johtuen, polygeenisesti eli monigeenisesti. Ympäristötekijöillä katsotaan olevan suurempi vaikutus osteokondroosin kuin lonkkaniveldysplasian kehittymiseen (Paatsama, S., 1991). Osteokondroosin kehittymiseen altistavana tekijänä on luuston nopea kasvu, jota liian runsas ruokinta vielä tehostaa. Liian runsas liikunta on usein mukana. (Paatsama, S., 1991; Peltonen, M., 2004).

Olkanelven ruston irtoaminen on korjattavissa leikkauksella ja nivelrikon muodostuminen pystytään ennaltaehkäisemään tai hidastamaan niin, että koira kestää useimmissa tapauksissa hyvin metsästyskäytön rasitukset. (Peltonen, M., 2004; Fossum, ym. 2002).

Olkanelven luutumishäiriötä sairastanutta koiraa ei tule käyttää jalostukseen. Jalostusrekisteriin nousevan koiran omistajalta vaaditaan vuoden 2004 elokuusta alkaen allekirjoitettu terveystarkastuspöytäkirja, jossa mm. vakuutetaan, ettei koiralla ole ollut leikkausta vaativia olka- ja/tai kyynärnivelen vikoja (Saksanseisoja-lehti 4/04).
Olkanelven osteokondroosia ei ole esiintynyt isomünsterinseisojilla Suomessa.

KYYNÄRNIVELEN OSTEOKONDROOSI JA KYYNÄRNIVELDYSPLASIA

Nivelrustojen luutumishäiriö saattaa esiintyä myös kyynärnivelsä, jolloin hoitoennuste on huomattavasti huonompi kuin olkanivelten tapauksessa. Kyynärniveldysplasia on yhteisnimitys kyynärnivelen eri kasvuhäiriöille kuten osteokondroosi, fragmentoitunut *processus coronoideus* ja luutumaton *processus anconaeus*. Nämä periytyvät mahdollisesti erikseen. (Paatsama, S., 1991; Fossum, ym. 2002; Hazewinkel, 2003).

Kyynärnivelen kasvurustoissa oireiden kehittyminen muistuttaa olkanivelen nivelruston osteokondroosia, jolloin kyynärpäähän sakara (*Processus anconaeus*) irtoaa tai kyynärnivelen/olkavarren sivulisäke (*Processus coronoideus*) irtoaa tai rapautuu. Kyseisten häiriötilojen syntymekanismista on kaksi teoriaa: 1) ovat seurausta OCD-tyyppisestä vauriosta tai 2) ovat olka- ja kyynärluiden epäsuhtaisen kasvun aiheuttaman nivelen epämukaisuuden aiheuttama trauma. Lisäksi luutumis- ja kehityshäiriöitä esiintyy varsinaisen kyynärnivelen nivelosan muodostavissa olkavarren ja kyynärvarren nivelpäissä. (Paatsama, S., 1991; Fossum, ym. 2002; Hazewinkel, 2003).

Periytyminen ja ympäristötekijöiden vaikutukset kuten olkanivelen osteokondroosissa (Paatsama, S., 1991; Fossum ym., 2002).

Kyynärnivelel on koiran tärkeä voimansiirtokohta, johon kohdistuu voimakas rasitus. Kyynärnivelen rakenne on erittäin monimutkainen, eikä kyynärnivelen luutumis- ja kehityshäiriöitä yleensä pystytä leikkauksella parantamaan (Paatsama, S., 1991). Tällaista koiraa ei tule käyttää jalostukseen. Jalostusrekisteriin nousevan koiran omistajalta vaaditaan vuoden 2004 elokuusta alkaen allekirjoitettu terveystakuutuspaperi, jossa mm. vakuutetaan, ettei koiralla ole ollut leikkausta vaativia olka- ja/tai kyynärnivelen vikoja (Saksanseisoja-lehti 4/04).
1995 –2004 syntyneistä koirista 11on kuvattu kyynärnivelvikojen varalta, joista 10 terveitä ja yhden tulos 0/1.

SILMÄLUOMIEN ASENTOVIRHEET (entropium ja ektropium)

Silmäluomien asentovirheet (entropium ja ektropium) ovat vahvasti perinnöllisiä. Kyse on oireista, jotka ilmenevät tietyn tyyppisten rakenneongelmien yhteydessä: pään alueella paljon nahkaa, silmät pienet ja/tai sisään painuneet. Entropium ja ektropium periytyvät siis välillisesti tietyn tyyppisen rakenteen periytyminen myötä, jolloin todennäköisesti vaikuttamassa on useampi geeni. Esiintyvät myös vaikeudeltaan eri asteisina, aina oireet eivät ole yhtä vakavia. Entropium tarkoittaa sisäkierteisyyttä, eli silmäluomi on kiertynyt sisään päin, jolloin silmäripset hankaavat sarveiskalvoa ja aiheuttavat vaurioita. Entropium esiintyy silmänluomien ulkokulmassa tai ulkokulmassa ja alaluomessa. Se on lievemmissä tapauksissa usein vaikeasti havaittavissa. Ektropiumissa silmäluomi avautuu liikaa, jolloin se kerää roskaa ja on tulehdusriski. Silmäluomien kierteisyyttä voidaan korjata leikkauksella. (Paatsama, S., 1991; Peltonen, M., 2004). Sairasta koiraa ei missään tapauksessa tule käyttää jalostukseen.

Entropium ja ektropium ovat olleet isomünsterinseisojilla hyvin harvinaisia Suomessa, mutta Keski-Euroopan kannassa esiintyy jonkin verran ektropiumia.

Silmätutkimus PRA:n, HC:n ja RD:n varalta on suoritettu kuudelle koiralle, kaikki kielteisin tuloksin. Hollannissa jalostukseen hyväksytään vain tutkitusti terveysilmäiset.

DISTICHIASIS tarkoittaa, että silmäluomen reunassa, normaalin silmäripsirivin sisäpuolella kasvaa väärään suuntaan silmäripsiä, jotka joskus ovat vahvoja ja teräviä ja voivat aiheuttaa ärsytystä ja jopa sarveiskalvohaavoja. Tätäkään vaivaa ei ole todettu Suomessa.

HÄNTÄMUTKA eli hännän nikamavika

Häntänikamiin voi kehittyä muutoksia, jotka tuntuvat mutkina nikamaväleissä. Häntämutka on monigeenisesti periytyvä.

Häntämutka on yleensä todettavissa jo pikkupennulla luovutusiässä. Varmuudella hännän kehityshäiriöt voidaan selvittää röntgentutkimuksella kasvukauden lopussa. Häntämutkasta ei yleensä ole haittaa koiralle, mutta häntämutkaista koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Vain yksi häntämutkatapaus on kirjattu Saksanseisojakerhon tietokantaan.

HAMMASPUUTOKSET ja PARENTAVIAT

Isomünsterinseisojalla normaali purenta on leikkaava purenta. Purentavikoja eli ala- tai yläpurentaa ei ole esiintynyt. Kahdella koiralla on tietokantaan kirjattu ylimääräinen P1 hammas.

Yhden välihampaan(P1) puutos tai esiintyminen kaksinkertaisena on tavallisin hammasvirhe, eikä se vaikuta koiran arvosteluun, mutta muitten hampaitten puutos ja virheellinen purenta ovat jalostuksesta pois sulkeva virheitä.

KIVESVIKA

Kivesvikaisen uroksen joko toinen tai molemmat kivekset eivät laskeudu vatsaontelosta normaalisti kivespussiin, tai kivekset ovat muuten rakenteeltaan epänormaali. Kaksipuoleinen muoto (molemmat kivekset puuttuvat) on steriili, mutta toispuoleisessa muodossa (yksi kives puuttuu) uros on yleensä siitoskykyinen. Normaalisti kivekset ovat laskeutuneet noin kahdeksan-yhdeksän viikon ikäisillä pennuilla (Paatsama, S., 1991).

Kivesvika on perinnöllinen, mutta periytymistapa on epäselvä, koska eri tutkimukset ovat päätyneet erilaisiin arvioihin periytymismallista. Todennäköisempää on, että periytyminen on polygeenistä. Kivesvian periytyvyys (heritabiliteetti) on kuitenkin riittävän suuri, niin että jalostusvalinnoilla voidaan vaikuttaa sen esiintymiseen. (Nielen, Janss ja Knol, 2001)

Yhden tai molempien kivesten puuttuminen tai epänormaalius on isomünsterinseisojan rotumääritelmässä mainittu hylkäävä virhe. Tällainen uros on luonnollisesti myös suljettu pois jalostuksesta. Isomünsterinseisojia on toistaiseksi todettu yksi kivesvikainen koira Suomessa (suullinen tiedonanto koiran omistajalta).

POLVINIVELEN RISTISITEEN REPEÄMÄ on todettu kolmella koiralla, yhdellä korjattu leikkauksella. (omistajien suullisesti ilmoittamia)

EOSINOFIILINEN MYOSIITTI (akuutti muoto) todettu yhdellä koiralla (omistajan ilmoitus)

MUNUAISTEN VAJAATOIMINTA todettu yhdellä koiralla ja ADDISONIN TAUTI yhdellä koiralla (omistajien ilmoittamia).

Ruotsissa tehdystä terveystarkastuksesta isomünsterinseisojien saadun palautteen mukaan koirissa oli diagnosoitu epilepsia (14% vastanneista), erilaisia iho-ongelmia (23% vastanneista) ja kilpirauhasen vajaatoiminta (4,5%). (Svenska Vorstehklubben/ avelskommitten)

Jalostustoimikunnan tulee pyrkiä seuraamaan muidenkin kuin mainittujen perinnöllisten sairauksien ja vikojen esiintymistä rodussa ja tarvittaessa ryhtyä niiden vaatimiin toimenpiteisiin. Myös koirien yleiseen terveyteen ja vastustuskykyyn tulee kiinnittää huomiota jalostuskoirien valinnassa, jotta koirien terveytilanne säilyy hyvänä.

Mikäli todetaan, että jokin yksilö on aikaisemmissa jälkeläisissään kahden tai useamman eri partnerin kanssa periyttänyt poikkeuksellisen runsaasti jotain sairautta tai vikaa, tulee tällainen koira viipymättä poistaa siitoskäytöstä.

4.5. ULKOMUOTO

4.5.1. Voimassa oleva rotumääritelmä

Kanakoirat
(alaryhmä 1)
Suomen Kennelliitto-
Finska Kennelklubben ry

isomünsterinseisoja 118b
(grosser münsterländer)
Alkuperämaa: Saksa
(Hyväksytty: FCI 24.6.1987, käänös SKL-FKK 4.11.1998)

Käyttötarkoitus: Monipuolinen ja -käyttöinen metsästyskoira, jonka kyvyt tulevat esiin erityisesti laukauksen jälkeisessä työskentelyssä.

Lyhyt historiaosuus: Rodun historiallinen kehitys on saanut alkunsa keskiajan valkokirjavista lintu- ja haukkametsästyskoirista, joista kehittyneet ylösajavat ja viiräiskoirat ovat 1800-luvun seisojien esi-isiä. Pienenmünsterinseisojan ja pitkäkarvaisen saksanseisojan tavoin isomünsterinseisoja luetaan kuuluvaksi pitkäkarvaisiin saksalaisiin seisojiin, joiden suunnitelmallinen jalostus aloitettiin 1800-luvun lopulla. Kun Saksa vuonna 1909 poisti mustan värin lopullisesti pitkäkarvaisen saksanseisojan rotumääritelmästä, vuonna 1919 perustettu uusi seura otti hoitaakseen pitkäkarvaisten mustavalkoisten koirien jalostuksen. Ensimmäinen merkittiin kantakirjaan kaikki jäljelle jääneet alkuperäiskannan yksilöt, joita löytyi etenkin läntiseltä Münsterin alueelta ja Ala-Saksista. Näillä 83 koiralla aloitettiin isomünsterinseisojan suunnitelmallinen jalostus vuonna 1922. Kantakirjaan merkittyjen koirien välisistä astutuksista syntyneet pentueet rekisteröitiin isomünsterinseisojiksi.

Yleisvaikutelma: Rakenteeltaan voimakas ja lihaksikas, kuitenkin kuivan jäntevä kokonaisuus. Älykäs ja hienostunut ilme. Selväpiirteiset ääriviivat.

Tärkeitä mittasuhteita: Mahdollisimman neliömäinen: rungon pituuden ja säkäkorkeuden tulee olla kutakuinkin samat. Rungon pituus voi ylittää säkäkorkeuden 2 cm:llä.

Käyttäytyminen / Luonne: Tärkeimmät luonteenomaisuudet ovat ohjattavuus, oppimiskyky ja luotettava metsästystyöskentely varsinkin laukauksen jälkeen. Luonne on eloisa olematta hermostunut.

Pää: Jalo ja pitkänomainen. Ilme on älykäs.

Otsapenger: Vähäinen.

Kirsu: Selväpiirteinen ja väriltään musta.

Kuono-osa: Vahva, pitkä ja käyttötarkoitukseen soveltuva. Kuononselkä on suora.

Huulet: Eivät riippuvat.

Hampaat / Purenta: Voimakas, täysihampainen ja moitteeton leikkaava purenta. Hyvin kehittyneet kulmahampaat.

Posket: Voimakkaasti kehittyneet poskilihakset.

Silmät: Mitä tummemmat sen parempi.

Korvat: Riippuvat, leveät, melko korkealle kiinnittyneet, pyöreäkärkiset ja tiiviisti pään myötäiset.

Kaula: Vahva ja lihaksikas, jalosti kaartunut.

Runko

Säkä: Keskikorkea, pitkä ja lihaksikas.

Selkä: Lyhyt, kiinteä ja suora.

Lanne: Vahva ja jäntevän lihaksikas.

Lantio: Pitkä, leveä ja lihaksikas, vain hieman laskeva.

Rintakehä: Edestä katsottuna leveä ja sivulta katsottuna syvä; eturinta on selvästi erottuva.

Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva on hieman kohoava. Vatsa on kiinteä ja solakka. Kupeet ovat lyhyet ja korkealle sijoittuneet.

Raajat

Eturaajat

Yleisvaikutelma: Eturaajat ovat hyvin kulmautuneet, suorat, vahvat ja lihaksikkaat.

Lavat: Tiiviisti rintakehän myötäiset.

Ranteet: Joustavat.

Käpälet: Tiiviit, kohtuullisen pitkät ja kohtuullisen pyöreät. Etukäpälässä on kannukset.

Takaraajat

Yleisvaikutelma: Takaraajat ovat vahvat, lihaksikkaat ja suora-asentoiset.

Polvet ja Kintereet: Moitteettomasti kulmautuneet.

Käpälet: Kuten etukäpälet. Kannukset tulee poistaa.

Liikkeet: Käynnissä ja ravissa joustavat, maatavoittavat ja pitkäaskeliset. Laukka on joustavaa ja tehokasta; riittävä takaraajojen työntö ja pitkät loikat.

Nahka: Tiiviisti pinnanmyötäinen.

Karvapeite

Karva: Pitkää ja tiheää, kuitenkin liioittelematonta eli tyyppillinen pitkäkarvaisen karva. Karvapeite ei saa olla kiharaa eikä avointa, sillä ne haittaavat metsästystyöskentelyä. Sekä uroksilla että nartuilla karvan tulee raajojen takaosassa olla erityisen pitkää ja muodostaa tiheet hapsut. Myös hännässä karvan tulee olla erityisen pitkää, pisimmät hapsut ovat hännän keskiosassa. Korvien hapsujen tulee olla pitkät ja korvan alareunan selvästi ylittävät (lyhytkarvaiset korvat ovat virhe). Muutoin pään karvoitus on lyhyttä ja pinnanmyötäistä.
Väri: Valkoinen mustin läiskin ja pilkuin tai mustapäistärökkö. Pää on väriltään on musta, jossa mahdollisesti valkoinen viiru tai piirto.

Koko ja paino

Säkäkorkeus: Urokset 60 - 65 cm ja nartut 58 - 63 cm.

Paino: Noin 30 kg.

Virheet: Kaikki poikkeamat edellämainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

Pää: liian leveä kallo tai liian voimakas otsapenger.

Kirsu: pigmentitön tai pilkullinen.

Kuono-osa: kyömy tai kovera kuononselkä, löysät tai riippuvat huulet.

Hampaat / purenta: vähäiset virheet: tasapurenta, yhden P1:n tai M3:n puuttuminen.

Vakavat virheet: ylä-, ala- tai ristipurenta, etu- ja kulmahammaspuutokset, P2 - P4:n tai M1 tai M2 puutokset.

Silmät: liian vaaleat, näkyvä punainen sidekalvo, sisä- tai ulkokierteiset silmäluomet (entropium tai ektropium).

Korvat: alas kiinnittyneet, eivät pään myötäiset.

Kaula: liian lyhyt, liian pitkä, liian paksu tai liian ohut; löysää kaulanalusnahkaa.

Säkä: liian matala tai liian lyhyt.

Rintakehä: tynnyrimäinen, kapea tai matala; puuttuva eturinta.

Selkä: liian pitkä, notko tai karpinselkä.

Lanne: heikkolihaksinen tai ei sulavasti lantioon liittyvä; takakorkeus.

Lantio: lyhyt, kapea tai jyrkästi laskeva.

Vatsaviiva: liian jyrkästi ylösvetäytyvä tai riippuva.

Häntä: sivulle tai ylöspäin kiertyvä, koukku- tai kippurahäntä.

Eturaajat: liian niukat kulmaukset, ulkonevat kyynärpäät, liian periksiantavat ranteet; kapea- tai leveäasentoiset eturaajat.

Takaraajat: liian niukat kulmaukset, pihtikinttuisuus tai lankisäärisyys, kapea- tai leveäasentoiset takaraajat.

Käpälät: pyöreät ns. kissankäpälät, pitkät ns. jäniksenkäpälät, hajavarpaisuus, sisä- tai ulkokierteiset käpälät.

Liikkeet: lyhyt, jäykkä tai sipsuttava käynti ja ravi; lyhyt, töksähtävä tai tehoton laukka.

Hylkäävät virheet: Pelkopureminen ja ihmisarkuus, rotumääritelmästä poikkeava väritys, huomattava pigmentinpuutos.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Isomünsterinseisoja on hämmästyttävän samannäköinen kuin rotumääritelmän luomisen aikoihin. Olennaisia muutoksia ei ole tehty eikä syntynyt. Koirat, lähinnä nartut ovat pienentyneet. Samalla rungon yleistä vahvuutta on pyritty lisäämään. Monet kasvattajat pyrkivät umpimustaan päähän, mihin alkuperämaassa on puututtu, ettei jalostuspohja tarpeettomasti kapenisi läsipäiden syrjimisen vuoksi.

Ulkomuodossa tyyppillinen ongelma meillä on ollut suippo, kevyt kuono, pitkärunkoisuus ja puutteelliset takakulmaukset. Myös karvanlaatu on ollut puutteellinen ja suuria kokoeroja on esiintynyt. Alkuperämaassa ongelmana pidetään heikkoa takaosaa ja pihtikinttuisuutta, mutta yleisesti ulkomuoto alkuperämaassa on parantunut.

Näyttelyissä isomünsterinseisoja käy vuosittain keskimäärin n. 15 kpl ja vajaat 40 näyttelykäyntiä yhteensä. 24 koiraa on palkittu sertifikaatilla, joskin monen koiran kohdalla arvosteluskaala käsittää tuomarista riippuen kaikki palkintosijat tyydyttävästä erinomaiseen.

Rotu on melko harvinainen näyttelykehissä ja monillakaan tuomareilla ei ole erityisen paljon kokemusta isömünsterinseisojista.

Tilastotietoa jalostuskokeen ulkomuotokatselmuksesta Saksassa

2003 osallistui 162 koiraa, joista 23,5% sai arvosanan gut.

Virheitä olivat takaosan virheet 23,5 % selkälinjan virheet 6,2 %, liikkeiden virheet 6,2 %, rakenteen puuttuvaa voimaa valitettiin 12 tapauksessa, 2 oli liian raskasta, ylimääräisiä hampaita 13 %:lla.

2002 osallistui 219 koiraa, joista 35 % sai arvosanan gut

Takaosavirheet 30 %, virhe selkälinjassa 4,6 %, liikkeissä 9,1 %, ylimääräisiä hampaita 5,5 %

2001 osallistui 86 koiraa, joista 30 % sai arvosanan gut tai genügend.

Virheitä oli takaosan puutteita 29 %:lla. Länkisäärisyyttä oli enemmän kuin pihtikintuisuutta ja jyrkkiä kulmauksia. 13,4 %:ssa oli virheitä etuosassa eli virheenä oli silloin lähes aina ulkonevat kyynärpäät. Selkälinjavirheitä oli 5,9 %:lla. Luonneongelmia oli 2,7 %:lla (arkuutta, hermostuneisuutta). Aggressiivisuutta ei tavattu. 14 %:lla oli yksi ylimääräinen P1.

Väri:

Musta-valkoisia vuonna 2003 jalostuskatselmuksessa 8,64 %, vuonna 2002 10,5 %, vuonna 2001 4,8 %

Vaaleapäistärökköjä + keskitummiä päistärökköjä 2003 50 % , 2002 47,5 %, 2001 46,2 %

Tummiä päistärökköjä 2003 38,3 %, 2002 35,6 %, 2001 49,0 %

Väriä ei merkitty 3,06 % 2002 6,4 %

Vaalean värin osuus pysyy noin 58 prosentissa. Pää oli yksivärisen musta 42 %:lla, vuonna 2002 34,2 %:lla, 2001 52,7 %:lla.. Silmien värissä yleisin oli ruskea 2003 61,1% 2002 55,7 %. Tummiä silmiä 31,5 % 2002 35,2 % ja vaaleanruskeita silmiä 7,4 % vuonna 2002 8,2% .(pääjalostusneuvoja Dr. Pavel Cincibus.)

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Jalostusvalinnoilla pyrittiin terveluonteisiin, sosiaalisiin koiriin ja vahvistamaan kannassa olevia metsästysominaisuuksia, unohtamatta terveen rakenteen ja hyvän karvapeitteen merkitystä käyttökoiralla.

Rodun pienen kannan vuoksi erityistarkkailuun haluttiin asettaa kannan sisäsiittoisuus ja pyrkimys geenipohjan laajentamiseen.

Vuosina 2000-2004 on maahan tuotu yhteensä 10 koiraa (5 u ja 5 n). Lähes kaikki tuonnit ovat keskenään erisukuisia ja käytettävissä täällä jalostukseen, mikäli koirat muilta osin ovat jalostuskäyttöön sopivia.

Toistaiseksi koirakannan keskinäinen sukulaisuusaste on edelleen liian korkea.

TERVEYS

Taulukosta 13 voidaan todeta, että lonkkaniveldysplasiatilanne on viimeisen neljän vuoden aikana rekisteröidyillä koirilla parantunut. Terveitten osuus on noussut 75%:iin kuvatuista koirista. Edeltävinä neljänä vuotena rekisteröidyistä koirista 63,2% kuvatuista oli terveitä.

Kannan kasvaessa on esille tullut uusia vikoja ja sairauksia, esim. polven ristisiteiden katkeamiset ja munuaisviat.

JALOSTUKSEEN KÄYTETTYJEN KOIRIEN TASO

Vuosina 2000-2004 on Suomessa rekisteröity neljä isömünsterinseisojapentuetta. Niissä kaikissa vanhemmat ovat olleet tervelonkkaisia (A tai B) ja näyttelyissä vähintään arvosanalla erittäin hyvä palkittuja. Kolmen pentueen molemmat vanhemmat ovat rodunomaisessa käyttökokeessa palkittuja ja yhdessä kummallakaan ei ole koetulosta.

ULKOMUOTO

Kanta on niin pieni, että yhteenveitoja on vaikea tehdä. Kokoerot ovat liian suuret, rungot ovat lyhentyneet (niin kuin pitää), pään tyypissä ja takaosassa yhä sanomista. Karva on parantunut.

LUONNE

Luonteesta on saatu metsästysnäyttöä lisää eli koulutuskelpoisuus on lisääntynyt. Kasvatetuissa pentueissa luonteessa kirjavuutta, osa hyviä, osa arastelevia. Näin pienessä kannassa kolmella koiralla ilmenneet vakavat ongelmat luonteessa on merkittävä asia ja jalostukseen käytettävien koirien luonteen moitteettomuus on jatkossa erityisen tärkeää

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA STRATEGIAT

6.1 Visio

Saksanseisojakerho r.y.:n alaiset rodut toimivat valtaosaltaan edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan, poikkeuksena muutama Suomessa nuori rotu. Rotujärjestön tavoitteena on säilyttää rodut metsästyskäyttökoirina, pyrkien edistämään käyttökoetointia, kehittämään koirien koulutusta yhdessä alueyhdistysten kanssa sekä tiedottamaan jäsenistöään käyttökoirien jalostukseen ja metsästyskäyttöön liittyvissä asioissa. Uhkana ovat metsästyskäyttökoirien jalostukseen sitoutumattomat kasvattajat, jotka eivät kunnioita kasvatustoiminnassaan rotujärjestön tavoitteita ja oman rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta. Kiinnostus rotuun metsästyskoirana on kasvanut rodun tultua tunnetummaksi käyttökoetulosten ja käytännön työssä olevien koirien myötä. Metsästyskäyttöä varten hankittavien pentujen kysyntä tällä hetkellä on vilkastunut ja edistää myös sellaisten pentueitten kasvattamista, joitten vanhemmat eivät ole jalostustavoitteitten mukaisia.

Tavoitteena on saada lisää metsästäviä, vastuunsa tuntevia ja tavoitteellisia kasvattajia mukaan harrastustoimintaan.

6.2. Rodun tavoitteet ja strategia

Isomünsterinseisoja pyritään pitämään elinvoimaisena ja terveenä metsästyskoirarotuna. Rodun alkuperäisiä käyttöominaisuuksia pyritään ylläpitämään ja edistämään. Koirien määrän kasvaessa tavoitteena on rodun tunnettuuden lisääminen ja rotua harrastavien yhteistoiminnan lisääminen.

6.2.1. Kannan kehittymisen tavoitteet

Isomünsterinseisojista noin puolet on metsästyskäytössä. Tämä on arvio, koska virallista näyttöä koekäyntien ja koetulosten perusteella on vähän.

Rotua on kasvatettu Suomessa vasta muutamia pentueita. Jatkossa vastuullisten, metsästyskäyttökoirien kasvattamiseen sitoutuneiden kasvattajien määrää on saatava lisättyä, jotta rotu säilyisi alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan ja käyttökelpoisena vaihtoehtona seisovaa kanakoiraa harrastuskumppanikseen etsiville koiraharrastajille. Jokainen teetetty pentue on rodun jalostusta ja osaltaan vaikuttaa kannan rakenteeseen, joten jokaisen kasvattajan olisi tiedostettava tämä ja kannettava siitä vastuu.

Olisikin ehdottoman tärkeää, että kaikki siitokseen käytettävät koirat täyttäisivät jalostuskoirille asetetut perusvaatimukset ja jälkeläisten tasosta olisi virallista tietoa, viimeistään ennen kuin koiraa käytetään uudelleen.

Oman koiransa jalostusarvoon on osattava suhtautua riittävällä kriittisyydellä ja rodun tasosta on oltava tarpeeksi tietoa vertailua varten. Aktiivinen harrastus ja osallistuminen kokeisiin, näyttelyihin tai vuosittaiseen rotutapaamiseen auttaa oman koiran vahvuuksien tai heikkouksien arvioimisessa. Jalostusuroksen valinnassa on syytä kysyä ehdotusta jalostusneuvonnasta tai ainakin tarkistuttaa oman ehdokkaan sukutaulun yhteensopivuus.

Tavoitteet:

- **Rotujärjestön ja Münsterikerhon avulla lisätään harrastajien tietotasoa rodusta ja kanakoiraharrastuksesta.**
- **Vastuullisten metsästyskoirakasvattajien määrää lisätään ja KAER-kokeisiin ja näyttelyihin osallistuvien koirien määrää lisätään**

6.2.2. Populaation kokonaistila ja rakenne

Koska rodun kanta Suomessa on vielä hyvin pieni, on yksittäisen koiran käytöllä jalostukseen voimakas vaikutus ja johtaa helposti tilanteeseen, jolloin suuri osa lisääntymiskäisistä koirista on toisilleen läheistä sukua. Tämän hetkisestä koirakannasta lähes puolet ovat toisilleen lähisukua. Rodun kannan laajentuessa Suomessa on erityistä huomiota kiinnitettävä jalostuskelpoisten koirien tasaiseen ja monipuoliseen käyttöön. Sukusiitosasteen nouseminen populaatiotasolla vähentää perinnöllistä muuntelua ja haitallisesti vaikuttavat resessiiviset geenin kopiot yleistyvät kannassa, jolloin niiden vaikutukset pääsevät esille.

Ainoa tapa edetä kotimaisessa isomünsterinseisojien kasvatuksessa onkin käyttää jalostukseen nykyisen kantamme pentuesisaruksia vain valikoidusti ja mieluiten ulkomaisen, vierassukuisen partnerin kanssa. Jatkossa on edelleen panostettava uuden geenimateriaalin käytön lisäämiseen tuontikoirien ja ulkomaisten astutusten avulla.

6.2.3. Käyttöominaisuudet

Isomünsterinseisoja on käyttökoirarotu, joka on osoittanut monipuoliset taipumuksensa ja soveltuvuutensa suomalaiseen metsästykseseen sekä käytännön metsästyksessä että KAER-kokeissa. Käyttötaipumusten vaaliminen nousee luonteen ja terveyden ohella tärkeimmäksi rodun jalostuksen tavoitteeksi myös tulevaisuudessa.

Isomünsterinseisojan käyttöominaisuuksia arvioitaessa kunnioitetaan rodun erityispiirteitä pyrkimättä liian yksipuolisesti vain nopea- ja laajahakuiseen koiraan. Tavoitteena kasvattaa monipuoliseen metsästykseseen soveltuvia koiria, joilla on hyvä seisontataipumus, nouto ja vesiominaisuudet. Säänkestäviä monitoimikoiria etenkin peitteiseen maastoon.

Siitosyksilöiden vaatimukset pohjoismaisessa jalostusrekisterissä:

Narttu:

-metsästyskoetulos AVO 2

-näyttelytulos AVO EH tai KÄY EH tai 2xAVO H tai KÄY H eri tuomareilta, kuitenkin niin, ettei 2. palkinto ole tullut huonon luonteen vuoksi

- lonkkanivelet normaalit tai lähes normaalit

Uros:

-metsästyskoetulos AVO 1

-muut vaatimukset samat kuin nartuilla

Koska isomünsterinseisojien kanta on vielä hyvin pieni, eikä geenipopulaatiota ole järkevää liian jyrkästi karsia, olisi tarkoituksenmukaista toistaiseksi asettaa jalostuskoirien koepalkintovaatimukset jalostusrekisterivaatimuksia lievemiksi. Koiran ollessa muilta osin jalostusrekisterivaatimusten mukainen, jalostusvaatimukset koetuloksen osalta täyttäisi NUO3 / AVO3 palkintosijakin.

Kolmannen palkinnon saavuttamiseen riittää, että koira on metsästyskelpoinen rodunomaisella tavalla ja tarvittavat taidot eivät vaadi koiran kouluttajalta erityisen suurta kokemusta. Pienempien rotujen harrastajissa on kuitenkin runsaasti ensikertalaisia seisojanomistajia, joille koiran kouluttaminen koevaatimusten mukaiseksi voi olla vielä vaikeaa.

Saksanseisojakerho r.y.:n nuorten koirien ikäluokkakatselmuksen Junkkarin yhteydessä suoritettava KAER-koe antaa arvokasta tietoa nuoren koiran luontaisista metsästystaipumuksista. Isomünsterinseisojia osallistuu katselmukseen liian vähän. Tähän mennessä kolmen suomalaisen kasvattajan pentueista yhteensä 4 koiraa, joten osallistumisaktiivisuutta on lisättävä. Kasvattajilla on tässä suurin vaikutusmahdollisuus.

Jalostuskoirien perusvaatimuksista keskusteltiin lisäksi Saksanseisojakerhon jalostustoimikunnan kesäkokouksessa heinäkuussa 2004, koskien pitkäkarvaista saksanseisojaa, münsterinseisojia ja bretonia. Vuosikokoukselle 2005 esitetään vaihtoehtoisia malleja perusvaatimukset täyttävistä jalostusyhdistelmistä kiinni pitävien kasvattajien kannustamiseksi. **Päätavoitteena pidetään edelleen, että jalostukseen käytettävät koirat täyttävät Saksanseisojakerhon jalostusrekisterivaatimukset.**

Tavoitteet:

- **Seuraavan viisivuotiskauden aikana kaikissa tuotetuissa pentueissa käytetään yhdistelmiä, joissa vähintään toinen vanhemmista on palkittuja KAER-kokeessa (tai vastaavassa rodunomaisessa käyttökokeessa muissa maissa) ja täyttävät muut jalostuskoirille asetetut perusvaatimukset.**

6.2.4. Terveys

Jalostukseen käytetään vain tervelonkkaisia yksilöitä ja kahden B-lonkkaisen yhdistämistä tulisi välttää. Lisäksi sellaisen radiologisesti tervelonkkaisen yksilön käyttämistä ei suositella, jonka sisaruksilla useammalla kuin yhdellä on aste C tai huonompi tai jälkeläisissä todetaan lonkkavikaa.

Nyt ilmenneitten sairauksien lisäksi myös koirien yleiseen terveyteen ja vastustuskykyyn tulee kiinnittää huomiota jalostuskoirien valinnassa, jotta koirien terveystilanne säilyy hyvänä. Pyritään lisäämään tietoutta myös terveystarkastuksissa.

Tavoitteet:

- **Lonkkakuvattujen koirien/ikäluokka määrä kasvaa seuraavan viisivuotiskauden aikana.**
- **Isomünsterinseisojan PEVISA-ohjelmaa anotaan jatkettavaksi terveyden osalta entisellään eli pentujen vanhemmista vaaditaan lonkkakuvauslausunto ja rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste C.**

Saksanseisojakerhon jalostusrekisteriin nousevien koirien omistajien on lisäksi allekirjoitettava terveystarkastus (Liite 1), jossa omistaja vakuuttaa, ettei koirassa ole havaittu leikkausta vaativia olka- tai kyynärnivelen OCD-oireita, ektopiumia tai entropiumia eikä epilepsian tyyppisiä oireita. Terveystarkastus on vapaaehtoinen muilta jalostukseen käytettävien koirien omistajilta. Terveystarkastuksen olemassaolosta mainitaan Saksanseisojakerhon pentuvälityksessä.

6.2.5. Luonne

Mikäli koiran luonteessa tai toimintakyvyssä on puutteita, sitä ei tulisi käyttää jalostukseen. Hermostuneet, aggressiiviset tai arat ja liian pehmeät koirat on karsittava pois jalostuskäytöstä.

Tavoitteena on säilyttää rodunomainen eloisuus, mutta koirien koulutettavuuteen ja keskittymiskykyyn on kiinnitettävä enemmän huomiota KAER-kokeisiin osallistuvasta koirasta saadaan tietoa monipuolisesti. Kokeissa palkitulla koiralla on käyttöominaisuuksiensa lisäksi näyttöä myös koulutuskelpoisesta ja yhteistyöhaluisesta luonteesta.

Myös koiranäyttelyistä saa tietoa osallistuvan koiran suhtautumisesta vieraisiin koiriin ja ihmisiin.

- **Tavoitteena on, että jalostukseen käytetään vain luonteeltaan käyttötarkoituksensa sopivia koiria, jotka ovat tasapainoisia ja koulutuskelpoisia.**

6.2.6. Ulkomuoto

Jalostukseen pyritään käyttämään koiria, jotka ovat tyypiltään oikeita, rotumääritelmän mukaisia ja tervarakenteisia. Yhdistelmät pyritään valitsemaan niin, että jälkeläiset olisivat ulkomuodoltaan ja kooltaan mahdollisimman tasaisia.

Jalostukseen käytettävillä koirilla tulee olla näyttelypalkinto (vähintään 2xH), kuitenkin niin, ettei palkintosijan aleneminen johdu epätyypillisestä luonteesta.

Pyritään rakenteeltaan keskiraskaaseen tyyppiin, joka soveltuu suomalaiseen maastoon. Etsitään rodunomaisuutta pään tyyppiin ja ilmeeseen, pyritään lyhyempiin runkoihin ja painotetaan tervettä takaosan rakennetta.

- **Ensisijaisina tavoitteina tyypiltään oikeat, rakenteeltaan rodun käyttötarkoitukseen soveltuvat, keskiraskaat, kestävät koirat. Pyritään lyhyempiin runkoihin ja terveeseen takaosaan. Lisäksi on huomioitava oikeanlaatuisen karvapeitteen merkitys käyttökoiralle.**

6.3.Uhat ja mahdollisuudet

vahvuudet -rotujärjestöllä toimiva organisaatio (koetoiminta, näyttelyt, koulutus, jalostusneuvonta) -avoin informaation jakaminen, kaikille avoin tietokanta -rotu on alkuperämaassaan metsästyskäytössä -hyvät kontaktit ulkomaille	heikkoudet -kaikki rodun harrastajat eivät ole rotujärjestön jäseniä, eivätkä mukana aktiivisessa harrastustoiminnassa -KAER- kokeissa testattujen koirien pieni määrä -lonkkakuvattujen koirien pieni määrä -rodun kapea geneettinen pohja Suomessa ja kaikkialla maailmassa
mahdollisuudet -avoin informaation jakaminen, kaikille avoin tietokanta -kasvava kiinnostus rotua kohtaan käyttökoirana toimivien metsästyskoirien myötä -harkitusti tehtyjen tuontien ja ulkomaisten astutusten myötä laajeneva rodun geenipohja Suomessa -rotujärjestön ja Münsterikerhon toiminnan kautta lisääntyvä aktiivinen rotua harrastavien joukko	uhat -rodun kanta on pieni kaikissa maissa, joissa rotua harrastetaan -rodun geneettinen pohja kapenee entisestään, sukusiitosaste kasvaa, tulee esille uusia terveysongelmia -pentujen kysynnän kasvaessa niitä teetetään piittaamatta koiran soveltuvuudesta jalostukseen -rodun kysyntätilanteeseen ei pystytä vastaamaan tarjoamalla riittävästi pentuja käyttövanhemmista

6.4 Varautuminen ongelmiin

Vaikka kasvattajat olisivat kuinka vastuullisia, voi jalostuskoirien ja jalostusyhdistelmien huolellisesta valinnasta huolimatta ilmaantua yllättäviä uusia ongelmia esim. terveyspuolella. On sanottu, että kaikissa roduissa voi ilmetä laaja kirjo erilaisia terveysongelmia, jos kannan sukusiitosaste lisääntyy ja resessiiviset haitalliset geenialleelit pääsevät homotsygoitumaan. Kannan sukusiitaisuuden lisääntymisen välttämiseksi tulisi jalostusyhdistelmät valita siten, että kannan geenimateriaalia tulee hyödynnettyä mahdollisimman monipuolisesti, kuitenkin jalostuskoirille asetetuista vaatimuksista tinkimättä. Jotta tämä olisi mahdollista on edelleen kannustettava koirien omistajia viemään koiriaan eteenpäin vaadittavien näyttöjen saamiseksi ja rohkaistava narttujen omistajia käyttämään myös ulkomaisia jalostuskriteerit täyttäviä,

Suomeen uutta geenimateriaalia tuovia uroksia nartuilleen. Myös pentujen tuontia on syytä edelleen kannustaa ja mahdollisuuksien mukaan avustaa. Terveysongelmien kertymisen ehkäisemiseksi olisi myös sukusiitosaste jalostusyhdistelmissä pyrittävä pitämään mahdollisimman alhaisena, kuten tähänkin asti, vähintäänkin niin, ettei serkusparituksia vastaava sukusiitosaste 6,25% ylittyisi vähintään 5 sukupolven mukaan laskettuna. Yllättävien uusien terveysongelmien äkkinäisen runsastumisen estämiseksi jalostusuroksia ei tulisi käyttää jalostukseen näin pienessä kannassa kuin kerran vuodessa ja ennen seuraavaa astutusta pitää edellisestä pentueesta olla jo virallista tietoa, esim. Junkkarin jalostuskatselmuksen verran., eikä narttuja tulisi pennuttaa peräkkäisinä vuosina. Näin mahdollisesti ilmeneviin terveydellisiin tai muihin ongelmiin ehditään reagoida ennen kuin ongelma laajenee.

6.5. Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi

Rodun terveystilannetta seurataan ja tiedot julkaistaan Saksanseisolehdessä. Kasvattajia ja koiranomistajia kannustetaan parempaan aktiivisuuteen lonkkakuvausten, KAER-kokeisiin ja näyttelyihin osallistumisen suhteen.

Seurataan rodun koe- ja näyttelytuloksia Saksanseisojakerhon tietokannan ja vuosikirjan avulla.

Jalostusneuvonnan avulla pyritään ohjaamaan astutussuunnitelmissa ja seurataan rekisteröintien kehittymistä ja kannan geneettisen rakenteen kehittymistä. Sopivien ulkomaisten tuontikoirien tai jalostusurosten etsimisessä avustetaan edelleen.

Pyritään lisäämään münsteriharrastajien määrää rotujärjestön jäsenenä.

Rodun harrastajien yhteishenkeä ja tavoitteellisuutta oman rodun tason suhteen pyritään kehittämään myös vuosittain järjestettävien Münsteripäivien ja muitten tapaamisten avulla.

Kehitetään Münsterikerhon toimintaa ja järjestetään münsteritapaamisten yhteyteen koulutuspäivien lisäksi opastusta kasvattajiksi aikoville. Myös Münsterilehteä käytetään tiedottamiseen rotua koskevissa asioissa ja lisäämään tietoa rodusta ja kanakoiraharrastuksesta.

7. TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISEN SEURANTA

Terveystilannetta, koe/näyttelytuloksia ja muuta rodun kannan kehittymistä seurataan ja niistä tiedotetaan Saksanseisolehdessä ja tarvittaessa myös Münsterilehdessä.

8. LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

Dr.Cincibus Pavel, kirjallinen tiedonanto 2005

Fossum ym. 2002. Small Animal Surgery. 2nd edition, Mosby.

Hazewinkel 2003. Elbow dysplasia: Clinical aspects and Screening programs. In:

Heikkinen P, Naumanen R 2005 KAER-kokeet, kirjallinen tiedonanto

Hölzel, Manfred: Die deutsche Vorstehhunde. Herkunft, Rassen, Zucht und

Jagdgebrauch. Kynos Verlag 1986

Lustig E 2000 isomünsterinseisojan historia, kirjallinen tiedonanto

Proceedings of the 28th world congress of the World Small Animal Veterinary Association.

Mäki K & Ekman T Terveempien koirarotujen puolesta – sukusiitosdepressiota ja matadori-jalostusta vastaan

Nielen, Janss ja Knol 2001. Heritability estimations for diseases, coat colour, body weight and height in a birth cohort of Boxers. American Journal of Veterinary Research 62 (8): 1198-1206.

Norsk Münsterländer Klubb 2005

Paatsama, S. 1991. Suuri Suomalainen Koirakirja. Otava.

Peltonen M 2005 Seisojien yleisimmistä sairauksista, kirjallinen tiedonanto

Rouhiainen J 2005 Seisojan tavoiteltava luonne, kirjallinen tiedonanto

Saksanseisojakerho ry jäsenlehdet/vuosikirjat 1990-2004

Saksanseisojakerho ry Terveyskyselyn 2004 vastaukset

Suomaa S 2005 Käyttökokeet Saksassa, käyttökokeet Ruotsissa, kirjallinen tiedonanto

Sonderausgabe zum 75. Vereinsjubiläum. Verband Grosse Münsterländer e.V. 1994
Svenska Vorstehklubben vuosikirjat 1996-2005
Vornholt Egon: 60 Jahre Grosse Münsterländer. Mitteilungsblatt 64a Oktober 1994.
Verband Grosse Münsterländer e.V.
elektroniset lähteet
[www. saksanseisojakerho.fi](http://www.saksanseisojakerho.fi) tietokannat
[www. koiranjalostus.fi](http://www.koiranjalostus.fi)
www.worsteh.se
www.munsterlander.org